

Formarea formatorilor în mediere și justiție restaurativă

Manualul proiectului Erasmus + MEDIAREJ

Autori

Julia Barjau și Emanuela Biffi - Ofițeri de proiect la Forumul European pentru Justiție Restaurativă (EFRJ)

Opiniile prezentate în acest manual sunt opiniile autorilor și ale partenerilor proiectului Erasmus + MEDIAREJ și nu reprezintă neapărat punctele de vedere ale EFRJ.

Mulțumiri

Mulțumim tuturor partenerilor din proiectul Erasmus + MEDIAREJ:

- Coordonatorul proiectului, Institutul MARITAIN (Italia), un institut cultural și un centru de cercetare cu experiență solidă în domeniul justiției restaurative;
- NATHAN (Italia), o asociație puternic angajată în formarea specializată în mediere și promovarea abordării umaniste a justiției restaurative;
- AMBIT (Spania), o organizație angajată să încurajeze incluziunea socială și să lucreze cu deținuții;
- Fundatia Professional (România), o organizație dedicată promovării incluziunii sociale și combaterii violenței de gen;
- ACSW (Croatia), o asociație de asistență socială cu experiență în practicile de restaurare orientate către comunitate.

Mulțumesc Comitetului de instruire și membrilor Registrului formatorilor calificați ai Forumului European pentru Justiție Restaurativă (EFRJ) pentru participarea lor la procesul de consultare și mulțumesc experților invitați care au dedicat timp pentru interviuri. Mulțumim și lui Malini Laxminarayan (responsabil de proiect EFRJ) pentru corectura acestui manual.

Finanțarea

Această publicație a fost finanțată cu sprijinul Erasmus +, programul UE de sprijinire a educației, formării, tineretului și sportului în Europa. Este primul rezultat intelectual al proiectului MEDIAREJ - Formare în mediere și justiție restaurativă.

Singura responsabilitate a acestei publicații revine EFRJ și coordonatorului de proiect Institutul Maritain (Italia). Agenția Națională Italiană pentru Programul Erasmus + nu este responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută a informațiilor conținute aici.

Referință

Dacă doriți să faceți referire la părți ale acestei publicații, vă rugăm să consultați acest manual ca:

Forumul european pentru justiția restaurativă (2021). Formarea formatorilor în mediere și justiție restaurativă: Manualul proiectului Erasmus + MEDIAREJ.

Leuven: Forumul european pentru justiția restaurativă. Accesibil pe

<https://www.euforumrj.org/en/mediarej-2020-2023>

Contacte

Dacă doriți să împărtășiți părerile dvs. despre acest manual sau despre experiențe inovatoare și inspiratoare pentru formarea formatorilor de justiție restaurativă, vă rugăm să le împărtășiți cu Secretariatul EFRJ la

info@euforumrj.org

Acestea vor fi direcționate către coordonatorul proiectului, Institutul Maritain (Italia) sau toți partenerii proiectului Erasmus + MEDIAREJ.

© Forumul European pentru Justiție Restaurativă 2021

Hooverplein 10 - 3000 Leuven - Belgia

www.euforumrj.org

info@euforumrj.org

1. INTRODUCERE

Mișcarea de justiție restaurativă a cunoscut o creștere majoră în ultimii ani. Cercetările și practicile au demonstrat că justiția restaurativă (RJ) funcționează în diferite domenii, de la infracțiuni grave la infracțiuni mărunte și de la cazuri care implică două persoane aflate în conflict la comunități mai largi. În conformitate cu această creștere, instrumentele europene și internaționale solicită practici RJ de înaltă calitate oferite de formatori profesioniști bine pregătiți.

Din acest motiv, în ultimii ani, Europa a văzut dezvoltarea unor propuneri de formare foarte diferite legate de justiția restaurativă. Formarea se adresează diferitelor tipuri de profesioniști care lucrează în justiția penală și în alte domenii relevante (de exemplu, profesori, asistenți sociali) pentru a primi o introducere de bază în justiția restaurativă pentru a sprijini recomandările către serviciile RJ. Există și o formare mai specifică pentru practicienii RJ, concentrându-se pe dezvoltarea abilităților RJ de bază și avansate. Domeniului îi lipsește încă o pregătire specifică a formatorilor (ToTs) în justiție restaurativă, care pot fi facilitatori superiori ai RJ dispuși să își transfere cunoștințele și abilitățile către viitorii facilitatori (sau mediatori) ai RJ.

În acest stadiu, întrebarea principală este: cine sunt formatorii în justiția restaurativă? Care sunt mediile lor profesionale și educaționale și competențele lor specifice? Cum arată (ToTs) în practică, în ceea ce privește formatul și conținutul? În timpul cercetării noastre, o revizuire a literaturii și un proces de consultare ne-au permis să cartografiem stadiul tehnicii identificând bunele practici pentru instruirea în justiția restaurativă. O temă recurentă este că justiția restaurativă depășește domeniul justiției penale și solicită formatorilor și practicienilor să-și întruchipeze valorile ca mod de viață și performanță în această lume. Justiția restaurativă este o abordare incluzivă și participativă a justiției în care cei responsabili pentru prejudiciu și cei care au suferit un astfel de prejudiciu au posibilitatea de a găsi o soluție pentru repararea prejudiciului.

Această reparație se face în cooperare cu un facilitator multipartial, instruit pentru a sprijini toate părțile în mod egal. Acest lucru este complet diferit de alte practici (de exemplu, negocieri, compensare) în care oamenii stau pe poziția opusă și conflictuală în loc să încerce să stea într-un mod deschis și incluziv. Formatorii în justiția restaurativă ar trebui să își folosească abilitățile ca practicanți în timp ce își transferă cunoștințele și competențele pentru a încuraja dialogul, a construi încredere și a propune cursanților o experiență de învățare experiențială.

De ce acest manual

Acest manual este primul rezultat intelectual oferit în cadrul proiectului Erasmus + „MEDIAREJ - Training în mediere și justiție restaurativă” (2020-2023). Acest manual include o revizuire a literaturii (capitolele 2, 3, 4, 5, 6) și rezultatele procesului de consultare (capitolele 7, 8, 9). Pe baza acestei prime faze de cercetare și presupunând că cercetarea este finalizată: partenerii proiectului au dezvoltat un program de formare pentru formatorii RJ (sub formă de fișe de activitate), inclusiv materiale specifice pentru instruire în practicile comunității, instruire pentru cazuri complexe și sensibile, cum ar fi ca violență de gen și materiale de instruire multimedia în scopuri diferite.

Cum să citiți manualul

Capitolul 2 introduce cititorul în conceptele cheie despre justiția restaurativă (definiții, valori și standarde, practici). Stabilește baza pentru o înțelegere comună a justiției restaurative. Capitolul 3 se concentrează pe formare, referindu-se la instrumentele internaționale relevante pentru justiția restaurativă (de exemplu, Directiva UE a victimelor; Recomandarea Consiliului Europei și principiile de bază ale ONU).

---

¹ Deși proiectul a fost planificat de facilitatori superiori cu experiență în medierea umanistă, acest manual propune noțiunea mai largă de justiție restaurativă, care este utilizată pe scară largă în toată Europa și adoptă aceleași valori ale medierii umaniste.

Capitolul 4 explorează diferite abordări didactice relevante pentru acest domeniu, mărin conceptul de „pedagogie restaurativă”. Aceasta servește drept bază pentru o reflecție suplimentară asupra instruirii în justiția restaurativă. Capitolul 5 propune o revizuire a literaturii privind competențele și contextul pentru formatori, în timp ce Capitolul 6 se concentrează pe implementarea propriu-zisă a formării în ceea ce privește metodele și conținutul.

Capitolele rămase sunt dedicate rezultatelor procesului de consultare, și anume discuția în focus grup, sondajul online și interviurile. Capitolul 7 explică metodologia în detaliu și include rezultatele în ceea ce privește formatorul și programul de formare. Capitolul 8 va oferi un set de instrumente scurt și util de publicații relevante și programe de instruire care pot fi utile viitorilor formatori. Capitolul 9 va enumera câteva concluzii generale și recomandări.

Glosar

Din cauza lipsei de literatură specifică instruirii pentru formatorii de justiție restaurativă, acest manual include referințe care depășesc „pregătirea” pură și, prin urmare, unele concepte pot utiliza terminologii diferite.

• **Justiție restaurativă:** orice proces care permite celor răniți de infracțiuni, cei responsabili pentru acel prejudiciu și, eventual, comunitatea, dacă își dau consimțământul liber, să participe la rezolvarea problemelor care decurg din infracțiune, cu ajutorul unui facilitator instruit. Justiția restaurativă folosește diferite metode (de exemplu, mediere) cu scopul de a realiza o formă de justiție consensuală și co-construită.

---

¹Cei răniți de infractori și cei responsabili pentru acel prejudiciu pot fi denumiți în text ca victime și infractori, pentru o citire ușoară, deoarece aceste etichete sunt în mod normal evitate în practicile de justiție restaurativă.

² În cadrul acestei revizuirii a literaturii, cercetarea lui Delattre și Willemsens (2004) se referă doar la „mediere” (nu la justiția restaurativă) cu privire la conținutul modelului de instruire.

- **Facilitatori:** cei instruiți pentru a facilita diferite practici de justiție restaurativă (de exemplu, mediator, conferințe, cercuri). În funcție de literatură, acestea pot fi denumite mediatori sau practicanți în text.
- **Formatori:** cei care instruiesc participanții la un curs de formare, oferindu-le îndrumări și colaborând cu publicul lor. În funcție de literatura de specialitate, acestea pot fi denumite instructori, supervizori sau profesori în text.
- **Cursanți:** cei care au primit îndrumări și instrucțiuni ca participanți la un curs de formare. În funcție de literatură, acestea pot fi denumite studenți, participanți sau cursanți în text.

2. CE ESTE JUSTIȚIA RESTAURATIVA?

Definirea justiției restaurative

Datorită diferitelor definiții ale justiției restaurative, apar îndoieli cu privire la practicile care se încadrează în această abordare a justiției și la practicile care nu. De-a lungul anilor, definițiile au luat perspective diferite, fie prioritizând procesul, fie rezultatele justiției restaurative.

Definițiile orientate spre proces se concentrează pe valorile și principiile practice relevante pentru procesul de justiție restaurativă, precum consimțământul liber al părților de a participa și accentul pe găsirea unui acord.

Justiția restaurativă este un proces care implică, în cea mai mare măsură posibilă, pe cei care au o miză într-o infracțiune specifică și care identifică și abordează în mod colectiv prejudiciile, nevoile și obligațiile, pentru a vindeca și a corecta lucrurile cât mai bine posibil. (Zehr, 2002)

O abordare similară este, de asemenea, adoptată în Directiva UE 2012/29 / UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a standardelor minime privind drepturile, sprijinul și protecția victimelor infracțiunilor (prin prezenta, Directiva UE a victimelor). Prezenta directivă este considerată o etapă importantă în domeniul asistenței victimelor în Europa, deoarece este un instrument obligatoriu din punct de vedere juridic și care trebuie pus în aplicare de către toate statele membre în politici și practici. În comparație cu Decizia-cadru UE 2001/220 / JAI privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale, Directiva UE a victimelor include conținuturi suplimentare, precum justiția restaurativă, și solicită o abordare individualizată pentru sprijinirea și protejarea victimelor infracțiunilor.

Prin justiție reparatorie se înțelege orice proces prin care victima și făptuitorul sunt autorizați, dacă acceptă în mod liber, să participe activ la rezolvarea problemelor care decurg din infracțiunea penală, cu ajutorul unui terț imparțial (art. 2 (1d), victimele UE Directiva, 2012).

În mod similar, Recomandarea Consiliului Europei CM / Rec (2018) 8 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la justiția restaurativă în materie penală (prin prezenta, Recomandarea CoE) se concentrează și asupra procesului. Adoptă o definiție similară cu cea din Directiva UE a victimelor, dar cu o diferență crucială: etichetele „victimă” și „infractor” sunt înlocuite cu „cei răniți de infracțiuni” și „cei responsabili de acel prejudiciu”, luând în considerare deja în definiție unele practici-principii cheie ale justiției restaurative. Recomandarea este cel mai avansat instrument juridic din domeniu, care solicită accesul la justiția restaurativă în toate cazurile și la toate etapele procedurilor penale și pledează pentru o schimbare culturală a sistemului de justiție penală pentru a-l face mai orientat spre restaurare.

Justiția restaurativă se referă la orice proces care permite celor răniți de infracțiuni și celor responsabili de acel prejudiciu, în cazul în care acceptă în mod liber, să participe activ la rezolvarea problemelor care decurg din infracțiune, prin ajutorul unui terț instruit și imparțial. (Regula 3, Recomandarea CoE, 2018)

La începutul anului 2002, Organizația Națiunilor Unite a adoptat principiile de bază ale ONU privind utilizarea programelor de justiție restaurativă în materie penală, concentrându-se pe diferite practici care ar intra sub „un proces de restaurare”.

Prin proces de restaurare se înțelege orice proces în care victima și infractorul și, după caz, orice alte persoane sau membri ai comunității afectați de o infracțiune, participă activ la rezolvarea problemelor care decurg din infracțiune, în general cu ajutorul unui facilitator. Procesele de restaurare pot include mediere, conciliere, conferințe și cercuri de condamnare. (para. 1.2., Principiile de bază ale ONU, 2002)

Definițiile orientate spre rezultate, în schimb, se concentrează pe repararea prejudiciului și pe propunerile de a face dreptate. Aceste definiții reflectă, de asemenea, poziția mișcării de justiție restaurativă din ultimii ani, care se concentrează mai puțin pe practicile și metodele concrete și acordă atenție oportunităților de restabilire a percepțiilor de justiție și siguranță în societățile noastre.

Justiția restaurativă este o abordare de abordare a vătămării sau a riscului de vătămare prin implicarea tuturor celor afectați în a ajunge la o înțelegere și la un acord comun cu privire la modul în care vătămarea sau acțiunile greșite pot fi reparate și dreptatea realizată. (Forumul European pentru Justiție Restaurativă, 2018)

O abordare similară este adoptată în cea de-a doua ediție a „Manualului privind programele de justiție restaurativă”, publicat recent de Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC, 2020). Acest manual este un reper în domeniul justiției restaurative pentru a avansa mai mult implementarea și aplicarea justiției restaurative în materie de justiție penală în multe țări din întreaga lume. Definiția se referă la principiile practicii.

Justiția restaurativă este o abordare care oferă infractorilor, victimelor și comunității o cale alternativă către justiție. Promovează participarea în condiții de siguranță a victimelor la rezolvarea situației și oferă persoanelor care își asumă responsabilitatea pentru prejudiciul cauzat de acțiunile lor o ocazie de a se răspunde în fața celor pe care le-au făcut rău. Se bazează pe recunoașterea faptului că comportamentul criminal nu numai că încalcă legea, ci dăunează și victimelor și comunității. (UNODC, 2020)

Valorile și principiile justiției restaurative

EFRJ (2018) a publicat un manual privind valorile și standardele pentru practicile de justiție restaurativă. Această lucrare a reunit diferite minți din domeniu, inclusiv practicieni și cercetători superiori, care au cooperat timp de aproximativ doi ani pentru a publica „standarde” și orientări pentru a se referi la anumite inițiative drept justiție restaurativă. Acest grup a concluzionat că următoarele valori sunt esențiale pentru practicile de justiție restaurativă:

- Justiție
- Solidaritate și responsabilitate
- Respectarea demnității umane
- Adevărul

În general, justiția restaurativă se bazează pe valori universale de protecție a drepturilor omului și a statului de drept, a nediscriminării, a tratamentului egal și a participării active în societățile democratice. **Justiția** se referă la faptul că practicile de justiție restaurativă sunt fie adoptate pentru a preveni nedreptatea, fie pentru a încuraja răspunderea oamenilor de a repara prejudiciul și de a „face dreptate” la cele întâmplate. Oamenii pot percepe nedreptatea sub forma unei lipse: poate fi un bun datorat, dar absent (de exemplu, un drept care nu este

recunoscut) sau un bun care a fost luat sau rupt (de exemplu, proprietăți, dar și non -mărfuri materiale: demnitate, respect, considerație). Din lipsă apare cererea de justiție, care este întotdeauna în primul rând o cerere de reparare și recunoaștere. **Solidaritatea și responsabilitatea** merg mână în mână, deoarece justiția restaurativă vizează coeziunea socială și bunăstarea individuală prin recunoașterea diversității și asumarea responsabilităților sociale și personale. În această linie, justiția restaurativă propune consolidarea unei responsabilități morale pentru ceea ce s-a întâmplat în trecut, cât și pentru ceea ce s-ar putea întâmpla în viitor, inclusiv grija pentru introducerea a ceva mai bun în mediul social. **Respectarea demnității umane** este garantată de practici sigure și de înaltă calitate, care presupun că indivizii au inteligența și capacitățile de a face față problemelor care le contează. Filosofia ne amintește că nimeni nu ar putea poseda în întregime un singur **adevăr**; dimpotrivă, există multe puncte de vedere diferite care numai împreună ar putea aproxima o înțelegere compusă a lucrurilor. În această linie, justiția restaurativă creează spații pentru ca toate perspectivele să fie auzite cu scopul de a contopi poveștile și de a conveni asupra unui potențial adevăr dialogic născut în urma întâlnirii.

Adevărul în practicile de justiție restaurativă

În literatura de justiție de tranziție și justiție restaurativă, diferitele etape ale întâlnirii de justiție restaurativă sunt marcate de împărtășirea de povești și amintiri:

- în primul rând, adevărurile criminalistice și narrative se referă la faptele măsurabile reale și la modul în care fiecare individ a experimentat astfel de fapte;
- în al doilea rând, adevărul dialogic apare atunci când părțile împărtășesc într-un proces de dialog faptele (criminalistice) și experiențele subiective (narațiunile);

- în cele din urmă, adevărul transformator apare ca o consecință a dialogului care transformă percepția cuiva a ceea ce sa întâmplat ca urmare a recunoașterii existenței și adevărului celuilalt.

Literatura de justiție restaurativă și experții se pot referi la alte valori, toate importante pentru stabilirea bazei modului în care trăim împreună ca societate, nu numai la baza sistemelor de justiție orientate spre restaurare. Anumite valori sunt relevante și pentru cei care practică justiția restaurativă (de exemplu, facilitatori, mediatori, formatori). **Responsabilitatea** este capacitatea de a răspunde unei persoane, dar și unei situații. Este menționat ca fiind crucial pentru practicienii care trebuie să fie bine pregătiți și instruiți pentru a-și practica activitatea. Acest lucru este legat de responsabilitatea de autoevaluare atunci când se facilitează o întâlnire de justiție restaurativă. **Umilința** provine din „humus”, care înseamnă „teren” și reprezintă abilitatea de a privi lucrurile de jos și nu dintr-o poziție de dominare. De asemenea, reprezintă abilitatea de a se face mic, de a nu umple scena, de a lăsa loc pentru celălalt. Este o atitudine care permite practicienilor să stea și să asculte cu o atitudine fără judecată deschisă să respecte diferite povești și oameni. În medierea umanistă (a se vedea caseta p. 12), aceasta se practică prin utilizarea a trei mediatori care reflectă emoțiile fiecărui participant (Morineau, 1998, p.79). **Dialogul** este propus ca o metodă de a căuta împreună adevărul prin dezvăluirea treptată a adevărului dialogic. Munca responsabilă și atitudinea umilă a practicantului sunt cruciale pentru a încuraja dialogul, precum și responsabilitatea participanților la întâlnire.

Aceste valori prind viață într-o serie de principii de practică care fac din justiția restaurativă o practică sigură, bine pregătită și, de asemenea, de înaltă calitate în toate etapele, de la oferta și pregătirea de a participa la comunicarea efectivă dintre părți și punerea în aplicare a acordului. Unele principii de practică în justiția restaurativă sunt:

- **Participare gratuită, voluntară, consensuală:** aceasta implică faptul că justiția restaurativă se bazează pe disponibilitatea și responsabilitatea tuturor participanților de a se angaja în acest proces, după o etapă de pregătire bine informată.
  - **Deschidere:** aceasta se referă la importanța admiterii propriilor limite și provocări acolo unde este necesar, fie în rolul practicienilor, fie al participanților.
  - **Includere:** aceasta include flexibilitatea de a adapta și adapta procesul la nevoile individuale, capacitățile și mediul cultural.
  - **Atitudine fără judecată:** practicienii și participanții trebuie să fie deschiși la toate poveștile și rezultatele procesului de justiție restaurativă.
  - **Confidențialitate:** aceasta înseamnă că ceea ce se întâmplă în ședință este secret, cu excepția cazului în care părțile convin diferit, astfel încât dialogul să poată fi autentic și onest din toate părțile.
- Implicarea comunității:** aceasta implică faptul că orice se întâmplă în cadrul întâlnirii are ca scop reconstruirea relațiilor și reconectarea cu comunitatea.

Justiția restaurativă în practică

În Europa, cea mai obișnuită practică de justiție restaurativă este **medierea victimă-infractor**, în care părțile directe se întâlnesc după o pregătire individuală, împreună cu un facilitator instruit, pentru a se angaja într-un proces de dialog asupra a ceea ce s-a întâmplat și a modului de reparare a prejudiciului cauzat. Alte practici cunoscute sunt **conferințele restaurative** (care includ și membrii familiei și prietenii în procesul de dialog) și **cercurile restaurative** (unde comunitățile mai mari se adună împreună pentru un dialog structurat în jurul unei chestiuni cheie care le contează).

---

⁴ Lista de mai jos nu este exhaustivă, deoarece include principiile de practică menționate de partenerii proiectului, care sunt, de asemenea, propuse în literatura generală despre justiția restaurativă.

Facilitatorii justiției restaurative în acțiune

În majoritatea cazurilor, facilitatorii justiției restaurative respectă câteva reguli fundamentale de bază: în timpul ședinței, aceștia aproape dispar, rămânând în tăcere pentru a permite părților să-și recapete deplina proprietate asupra conflictului lor și, atunci când intervin, furnizează nedirectiv și nedirectiv feedback judiciar bazat pe o ascultare activă atentă. Singurul „scenariu” urmat este la începutul și la sfârșitul ședinței, când facilitatorii oferă regulile interne pentru întâlnire și când ajută la rezumarea oricărui tip de acord realizat și propun o eventuală urmărire.

Modul în care se desfășoară aceste practici se modifică în funcție de **domeniile de aplicare** în care se folosește justiția restaurativă, cum ar fi în sistemul juridic penal sau în comunitate, școli și medii familiale (și anume în fiecare context în care pot apărea conflicte, violență și infracțiuni). Practicile se schimbă, de asemenea, în funcție de **baza legală** care susține (sau nu) accesul la justiția restaurativă (în special în cazul în care acest lucru se aplică în cadrul sistemului juridic penal), precum și de **mediile istorice și culturale** ale modului în care justiția restaurativă este implementată într-o anumită țară.

Abordare umanistă a medierii și justiției restaurative

Diferențele în practicile de restaurare pot influența, de asemenea, modul în care facilitatorii și / sau mediatorii au un rol în acest proces. Acesta este cazul, de exemplu, în ceea ce privește abordarea umanistă a medierii și justiției restaurative, o metodă specifică fondată de Jacqueline Morineau (în Franța 1980) și Mark Umbreit (în 1990 SUA).

Potrivit lui Morineau, medierea umanistă se concentrează pe întâlnirea propriu-zisă, care este împărțită în trei etape care pot fi urmărite până la structura tragediei antice grecești: în primul rând, părțile își spun propriile adevăruri individuale cu privire la ceea ce s-a întâmplat (theoria); apoi, conflictul apare și se acordă mult spațiu pentru a exprima drama și emoțiile a ceea ce s-a întâmplat (krisis); în cele din urmă, după ascultarea și recunoașterea suferinței și sentimentelor reciproce, se creează un spațiu pentru recunoașterea existenței celuilalt și a adevărului său (katarsis). Drama antică era un mod interesant de a crea o „proiecție” accentuată a conflictelor, de asemenea, de a învăța cum să le gestionezi.

În cazul specific al medierii umaniste, simbolurile și ritualurile sunt considerate importante pentru procesul de restaurare. Întâlnirea este planificată cu prezența a trei mediatori care acționează ca „oglinzi” pentru emoțiile părților, care decurg din întâlnire. Munca mediatorilor va fi foarte subtilă, întrucât în timpul întâlnirii accentul va fi îndreptat către părți. Unele elemente simbolice specifice ale decorului (de exemplu, poziția scaunelor, numărul de mediatori, „oglinzile”) sunt considerate utile pentru a reelabora, transforma și întâmpina haosul și conflictul, fără a pretinde că îl rezolvă complet.

3. INSTRUMENTE PENTRU JUSTIȚIA RESTAURATIVĂ: FOCUS PE FORMARE

În ultimii ani, s-au înregistrat progrese semnificative în domeniul justiției restaurative prin instrumentele internaționale și europene:

- În 2002, ONU a adoptat principiile de bază privind utilizarea programelor de justiție restaurativă în materie penală și în 2006 a fost publicată prima ediție a Manualului privind programele de justiție restaurativă. În mai 2020, Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) a lansat cea de-a doua ediție a Manualului care integrează evoluții mai recente din domeniu.
- În 2012, Directiva UE privind victimele 2012/29 / UE a oferit o poziție mai solidă pentru utilizarea justiției restaurative cu victimele. Chiar dacă Directiva UE a victimelor nu pledează pentru un drept de acces la justiția restaurativă, ea o propune ca un serviciu pentru victime care trebuie să aibă standarde de înaltă calitate pentru a le proteja și susține.
- În 2018, Recomandarea CM / Rec (2018) 8 a Consiliului Europei privind justiția restaurativă în materie penală reflectă noile evoluții în domeniu și solicită accesul la justiția restaurativă în toate cazurile și în toate etapele procedurilor penale și pentru promovarea o cultură restaurativă în cadrul sistemului de justiție penală.

Această secțiune analizează modul în care aceste 3 instrumente pot juca un rol în instruirea în justiția restaurativă.

Principiile de bază ale ONU solicită statelor membre „să se ajute reciproc în dezvoltarea și punerea în aplicare a cercetării, formării sau a altor programe, precum și activități de stimulare a discuțiilor și a schimbului de experiență privind justiția restaurativă” (5). Mai precis, solicită statelor membre să stabilească orientări și standarde care să abordeze, printre altele, „calificările, formarea și evaluarea facilitatorilor” (III, paragraful 12b). În plus, documentul propune principii cheie de practică pentru pregătirea, facilitarea și urmărirea unui proces de justiție restaurativă și sugerează, atunci când este cazul, ca

facilitatorii „să primească pregătire inițială înainte de a prelua sarcinile de facilitare” (III, par. 19).

Principiile de bază ale ONU sunt însoțite de orientări concrete în „Manualul privind programele de justiție restaurativă”. A doua ediție (UNODC, 2020) este concepută pentru a fi utilizată ca document de referință, precum și ca instrument de instruire de către toți profesioniștii care lucrează în sistemul de justiție penală. UNODC dezvoltă, de asemenea, un „Curriculum de formare specific în justiția restaurativă” pentru a oferi îndrumări pentru dezvoltarea în continuare a capacităților celor care oferă programe de justiție restaurativă. Manualul include un capitol despre recrutarea, selecția, instruirea, evaluarea și supravegherea facilitatorilor (pp. 58-61), a altor personal, a voluntarilor și a rezidenților comunității.

Directiva UE a victimelor oferă o perspectivă orientată spre victime a justiției restaurative în diferite articole care susțin drepturile specifice ale victimelor infracțiunilor (art. 4,1j și respectiv art. 12, cu privire la dreptul de a fi informat despre justiția restaurativă și dreptul la garanții în cadrul programelor de justiție restaurativă). În ceea ce privește formarea, solicită statelor membre să „încurajeze inițiativele care permit celor care oferă asistență victimelor și servicii de justiție restaurativă să primească o pregătire adecvată la un nivel adecvat contactului lor cu victimele și să respecte standardele profesionale pentru a se asigura că aceste servicii sunt furnizate într-un mod imparțial, mod respectuos și profesional ”(Art. 25, 4). Acest drept la servicii sigure și competente care protejează și susțin victimele infracțiunilor propune două oportunități pentru serviciile de justiție restaurativă: pe de o parte, aceștia trebuie să educe practicienii restauratori cu privire la drepturile și nevoile victimelor; pe de altă parte, pot pregăti alți profesioniști din domeniul justiției penale care lucrează cu victimele infracțiunilor în domeniul justiției restaurative pentru a informa mai

bine victimele și a sesiza cazurile, atunci când este necesar. Acest lucru este crucial și în ceea ce privește cooperarea și coordonarea serviciilor (articolul 26) pentru a promova schimbul de bune practici și pentru a completa munca depusă în sprijinul victimelor infracțiunilor.

Directiva UE a victimelor este însoțită de un document de orientare, publicat un an mai târziu, pentru a facilita transpunerea juridică eficientă și la timp și punerea în practică a directivei (Comisia Europeană, 2013). Câțiva ani mai târziu, Forumul European pentru Justiție Restaurativă a publicat „Ghidul practic pentru serviciile de justiție restaurativă: Directiva victimelor, provocări și oportunități pentru justiția restaurativă” (2016) pentru a explica, în termeni practici, cum să citeți directiva și cum să trecem dincolo de standardele minime propuse în acest instrument obligatoriu. Ghidul de practică include, de asemenea, o propunere pentru patru module pentru instruirea în justiția restaurativă, sprijinirea practicienilor (viitori) pentru a învăța elementele de bază ale justiției restaurative (teorii, principii, practici) și pentru a afla despre diferite situații prin cazuri și jocuri de rol și sprijinirea practicienilor seniori în consolidarea abilităților specifice și chiar devenirea viitorilor formatori (p.37-38).

Recomandarea CoE propune un set de pași pentru formarea practicienilor în justiție restaurativă. Furnizorii de instruire trebuie să fie recunoscuți și supravegheați de autoritățile naționale competente (regula 37) și „să se asigure că materialele și abordările lor de formare corespund cu dovezi actualizate privind practicile eficiente de formare și facilitare” (regula 45). Recomandarea solicită „proceduri de selecție, formare, sprijin și evaluare a facilitatorilor [care urmează să fie] dezvoltate” (regula 36) și sugerează că instruirea de bază și avansată este oferită practicienilor înainte de a trata noi cazuri. Pregătirea inițială „ar trebui să ofere [facilitatorilor] un nivel înalt de competență, luând în considerare abilitățile de soluționare a conflictelor, cerințele specifice de lucru cu

victimele, infractorii și persoanele vulnerabile și cunoștințele de bază despre sistemul de justiție penală. Profesioniștii în justiție penală care trimit cazuri în justiție restaurativă ar trebui, de asemenea, să fie instruiți în consecință "(regula 42). Pregătirea avansată ar trebui să fie specifică, în schimb, particularităților „cazurilor sensibile, complexe sau grave” (regula 43). De asemenea, în acest caz, statele membre ar trebui să coopereze pentru a împărtăși abordări de cercetare și formare pentru dezvoltarea în continuare a domeniului (regula 64).

4. PREDAREA JUSTITIEI RESTAURATIVE: DIFERITE ABORDĂRI

Datorită naturii justiției restaurative și deoarece cursurile sale de predare și formare se ocupă de probleme emoționale (Gilbert, Schiff, Cunliffe, 2013) și probleme structurale ale societății (Dyck, 2006), justiția restaurativă ar trebui să fie predată utilizând abordări inovatoare de predare și formare. Într-adevăr, cunoștințele, abilitățile și calitățile personale consolidate într-o pregătire pentru justiția restaurativă nu se încadrează de obicei într-o strategie tradițională de predare centrată pe instructor (Delattre și Willemsens, 2004). Acest capitol propune diferite pedagogii (adică modalități de predare) relevante pentru instruirea în justiția restaurativă.

Pedagogia justiției restaurative

În ultimii ani, mai mulți cercetători au reflectat asupra a ceea ce se numește acum „pedagogia justiției restaurative”, propunând diferite abordări didactice care sunt în conformitate cu valorile și practicile justiției restaurative. Printre altele, Barb Toews (2013, p. 6) a afirmat că o pedagogie a justiției restaurative, bazată pe valori restaurative, are ca scop:

- inspira transformarea individuală și socială;
- construirea comunității printre participanți;
- da voce experiențelor unice ale participanților;
- oferă oportunități pentru rezolvarea problemelor din viața reală;
- să ofere un mediu creativ de învățare care este co-creat de studenți și facilitatori;
- priviți studenții ca practicanți, teoreticieni și educatori;

- invitați instructorii să se considere studenți și să participe la procesul de învățare.

În ceea ce privește instruirea în domeniul justiției restaurative, Gilbert, Schiff și Cunliffe (2013) critică termenul „pedagogie”, deoarece acesta se referă în principal la metodele de instruire formale utilizate de profesori pentru a educa elevii, presupunând că elevii au puțină experiență relevantă și depind pasiv de instructor pentru a le oferi cunoștințe. Într-adevăr, modelele ierarhice de predare, în care profesorii au o poziție dominantă de putere în comparație cu studenții, reflectă imaginea dinamicii puterii sistemului de justiție penală între profesioniști și clienți și între persoanele care sunt vătămate și cei responsabili pentru prejudiciu (Pointer și colab., 2020; Toews, 2013; Freire, 1990, Hooks, 1994; Bain, 2004). Acest lucru sugerează că practicile tradiționale de formare și predare nu sunt adecvate atunci când este nevoie de formare în practici de justiție restaurativă și de abordări pedagogice „transformatoare” mai inovatoare.

Puterea transformatoare a pedagogiei justiției restaurative.

Așa-numita „abordare transformativă” care integrează teoria și practica apără faptul că educația ar trebui să faciliteze nu numai individul, ci și transformarea socială (Toews, 2013; Dyck, 2006; Pointer și colab., 2020; Hooks, 1994). Acest lucru se poate face cu o pedagogie dinamică, aplicată și interactivă, care include:

- Evaluarea contextului, experiențelor, perspectivelor și contribuției unui elev (Hooks, 1994; Pointer și colab., 2020).
- Crearea spațiului pentru ca elevii să se simtă în siguranță să comunice și să se conecteze cu materialul de instruire într-un mod practic, invitându-i să fie critici și să analizeze conținutul programului de formare (Hooks, 1994).
- Angajarea formatorului în proces prin învățarea de la cursanți, colaborarea și împărtășirea responsabilității pentru a crea experiența de învățare (Freire, 1990; Pointer și colab., 2020).

Motivarea cursanților pentru a reflecta asupra problemelor sistemice / structurale și a sublinia contextul social și istoric al criminalității, analiza puterii și conștientizarea (Dyck, 2006).

Exemple din practica privind împărtășirea puterii în educația justiției restaurative

Carson și Bussler (2013) au propus studenților clasei lor de justiție restaurativă să vină cu o politică de notare. Rezultatul a fost similar cu ceea ce profesorii ar fi propus, dar procesul a fost de ajutor pentru a echilibra diferențele de putere dintre elevi și personalul școlii.

Într-un alt caz, cursul complet de justiție restaurativă, incluzând conținuturi și metodologii de evaluare, a fost decis de către studenți ca o comunitate de învățare fără lider sau instructor (UNODC E4J, mai 2020).

Declarațiile didactice sunt folosite ca un posibil instrument de partajare a puterii. Acestea sunt împărtășite cu studenții înainte de a proiecta cursul, astfel încât să servească pentru a-și evalua așteptările și pentru a decide în comun despre metodele care vor fi utilizate în timpul instruirii. Această abordare este, de asemenea, utilă pentru a demonstra cursanților că pedagogia utilizată în curs este diferită și că sunt capabili să preia controlul asupra educației lor (Toews, 2013).

Cu toate acestea, acest mod de predare poate prezenta provocări mari atât pentru profesori, cât și pentru studenți. În unele cazuri, încercarea de a introduce un sistem democratic cu partajarea puterii poate pune profesorii în situații incomode, așa cum sa întâmplat într-un caz, la nivel universitar, când studenții au reacționat revoltați susținând că profesorii au datoria de a preda și de a lua decizii și că nu ar trebui să acordeți această responsabilitate studenților (UNODC E4J, mai 2020).

Prin participarea egală atât a studenților, cât și a profesorilor la procesul de învățare, se ajunge la o abordare transformativă a educației care permite

---

⁵ Citiți mai multe despre declarațiile de predare la pagina 18 (The Restorative Justice Trainer - Self Awareness).

aplicarea teoriei justiției restaurative la practică. Această abordare inovatoare și practică a învățării poate deveni liberatorie (Pointer și colab., 2020), dar poate reprezenta și o provocare, deoarece unii formatori de justiție restaurativă vor trebui să depună eforturi personale majore pentru a lucra în acest mod, temându-se de pierderea controlului (Toews, 2013; Pointer și colab., 2020).

Diferiti autori au propus pedagogii diferite pentru activarea experienței cursantului, așa cum este listat în tabelul de mai jos.

ABORDARE	AUTORI	SA STII MAI MULT
Abordare de învățare experimentală	Pointer et al, 2020	Cursantii sunt instruiți practicând, cu o metodologie practică, care poate fi o provocare, deoarece îi împinge pe participanți să iasă din zona lor de confort. Formatorul poate fi văzut ca unul dintre facilitatorii unui proces de justiție restaurativă.
Abordarea învățării active	Carson and Bussler, 2013	Cursantii sunt instruiți prin exerciții de rezolvare a problemelor, studii de caz și jocuri de rol. Această abordare promovează abilități pentru ascultare activă, scriere și analiză critică (nu numai cunoștințe teoretice).
Abordarea învățării prin cooperare	Kagan, 2009	Cursantii sunt instruiți pentru a îmbunătăți cooperarea și comunicarea. Elevii învață independent unul de celălalt și fiecare elev are aceeași șansă de a-și exprima ideile și preocupările.
Abordare de rezolvare a	Bain, 2004	Elevii sunt încurajați să împărtășească experiențele și poveștile lor, iar sala de clasă le

problemelor din lumea reală		poate folosi ca studii de caz din viața reală. Această abordare încurajează cursanții să lucreze împreună pentru a analiza problema și pentru a vedea dacă justiția restaurativă poate sau nu să fie relevantă pentru viața lor.
Abordare contemplativă	Kitchen, 2013	Cursantii sunt implicați activ într-o manieră mai reflectivă prin utilizarea meditației și a atenției. Acest lucru poate facilita învățarea justiției restaurative prin stimularea empatiei și a interconectării prin aceste practici educaționale transformative.
Abordarea restaurativă andragogică	Gilbert et al, 2013	Cursantii sunt responsabili pentru experiențele lor de învățare, în funcție de maturitatea și experiența lor educațională. Această dinamică a responsabilității de sine este tocmai ceea ce teoreticienii și practicienii justiției restaurative speră să realizeze în contextul mai larg al justiției.

5. FORMATORUL DE JUSTITIE RESTAURANT

Predarea justiției restaurative invită instructorul să se angajeze în propria călătorie de transformare individuală care poate influența atât înțelegerea ei despre justiția restaurativă, cât și modul în care o predă.

(Toews, 2013, p. 20)

Conștiința de sine

Predarea practicilor de restaurare implică lucrul cu emoțiile, scoțând uneori atât formatorul, cât și cursantul din zonele lor de confort (Pointer și colab., 2020). Formatorii trebuie să fie conștienți de posibilitatea ca discuțiile provocatoare și

transformarea interioară să aibă loc, și în ceea ce privește experiențele și părțirile personale (Toews, 2013). Formatorii trebuie, de asemenea, să creeze spații sigure pentru a împiedica elevii să experimenteze sentimente de excludere, rușine, neînțelegere sau intimidare și să se asigure că învață în fereastra toleranței unde are loc învățarea optimă (Fine, 2018; Pointer și colab., 2020).

Diferite instrumente practice pot fi utile pentru această auto-reflecție, întrebare și evaluare continuă. Printre alții:

- notele de identitate pot servi la luarea în considerare a ceea ce aduce instructorul în clasă și cum acest lucru ar putea afecta modul în care programul este proiectat, implementat și evaluat (Toews, 2013);
- declarațiile de predare servesc la conturarea motivațiilor pentru predare, a convingerilor despre obiectivele educației, a practicilor de predare pentru atingerea acestor obiective și a strategiilor pentru crearea unor medii de învățare diverse (Toews, 2013; Delattre și Willemsens, 2004);
- meditația sau atenția sunt utile pentru relaxare, concentrare a atenției, eliminarea stresului, sol și reflectare (Kitchen, 2013; Pointer și colab., 2020).

Următoarea serie de întrebări poate fi utilă în exercitarea memo-urilor de identitate și a declarațiilor de predare ca instrument de auto-conștientizare și autoevaluare pentru formatorii în justiția restaurativă (Toews, 2013; Pointer et al, 2020):

CUM	CE
<p>→ Cum împărtășești puterea cu cursantii?</p> <p>→ Cum îți verifici propriile prejudecăți și presupuneri?</p> <p>→ Cum contribuiți la o experiență de învățare cooperativă care creează un spațiu curajos</p>	<p>→ Ce instrumente folosiți pentru a rămâne prezenți și non-reactivi atunci când conversația devine incomodă pentru dvs.?</p> <p>→ Ce structură de învățare va comunica și va consolida valorile restaurative?</p>

<p>pentru dvs. și cursanții să se angajeze într-un dialog de conflict?</p> <p>→ Cum putem aprecia mai bine perspectivele cursanților din sală pe lângă cele ale profesorului?</p> <p>→ Cum poate educația să încurajeze dezvoltarea empatiei?</p>	<p>→ Care sunt experiențele noastre personale și profesionale cu victimizarea și ofensarea?</p> <p>→ Care sunt experiențele și perspectivele tale cu privire la privilegiu, putere, rasism, sărăcie și nedreptate structurală și cum se raportează aceste experiențe și perspective la interesul tău pentru justiția restaurativă și îți informează înțelegerea despre ceea ce este sau nu justiția restaurativă, obiectivele sale și promisiuni și capcane.</p>
---	--

O parte din conținutul acestui tabel a fost publicată inițial pe (Toews, 2013, p. 22) și pe (Pointer și colab., 2020, p. 4)

Istoricul educațional și profesional al formatorilor

Puține sunt menționate în literatura de specialitate cu privire la mediul educațional și profesional al formatorilor profesioniști. În cercetarea lui Delattre și Willemsens (2003) privind modelele de instruire pentru mediere (rețineți că conceptul „justiție restaurativă” nu a fost încă adoptat în acest proiect de cercetare), formatorii au fost:

- Practicanți cu experiență, ceea ce înseamnă că au facilitat mai multe cazuri de mediere și, astfel, au o cunoaștere și experiență aprofundată a procesului de mediere și, eventual, au fost supravegheați de o echipă multidisciplinară;
- specialiști pe tema medierii, ceea ce înseamnă că au cunoștință despre provocările și oportunitățile medierii pentru a putea evalua cazurile;
- judecători, procurori de stat, angajați ai Ministerului Justiției, polițiști și profesori universitari, ori de câte ori aspectele legale ale medierii trebuiau luate în considerare în cadrul formării de mediere;

- Formatori profesioniști, ceea ce înseamnă că au avut experiență și pregătire în formarea în sine.

În unele cazuri, pentru a lucra în domeniul educațional, formatorii ar fi trebuit să primească instruire și acreditare de către o organizație specifică care să asigure calitatea înaltă a acestei practici.

Abilități ușoare și dificile¹

În literatura de specialitate se menționează și mai puțin despre abilitățile tehnice (hard) și relaționale (soft) ale formatorilor în justiția restaurativă. Abilitățile dificile sunt, de exemplu, abilități de prezentare, abilități de calculator, abilități de scriere, proiectare, management și abilități analitice. Abilitățile ușoare sunt, printre altele, comunicarea, toate competențele legate de comunicare, munca în echipă, leadership, abilități interpersonale, creativitate și etica muncii. În mod clar, angajarea cursanților într-o pedagogie de justiție restaurativă necesită mai multe calități și abilități ale instructorului. Pentru Toews (2013), „cea mai importantă este capacitatea de a solicita, asculta și respecta experiențele și perspectivele elevilor, în special cele care par să fie în contradicție cu modul în care se înțelege dreptatea restaurativă și prioritățile și potențialul acesteia” (Toews, 2013, p. 18).

---

6 Rețineți că, printre cele zece țări consultate de Delattre și Willemsens în 2003, doar Scoția a menționat că formatorii au fost instruiți și acreditați de o organizație înainte de a se forma în mediere. Celelalte țări implicate în această cercetare au fost: Austria, Belgia, Republica Cehă, Anglia și Țara Galilor, Finlanda, Germania, Norvegia, Polonia, Scoția și Spania. Este posibil să nu mai fie cazul în 2021.

7 Această subdiviziune („tare” și „moale”) nu oferă însă o dihotomie foarte aplicabilă: de exemplu, capacitatea de a scrie ar putea fi reprezentată ca „tare” numai dacă este înțeleasă ca cunoaștere a gramaticii și a sintaxei: scrisul este în primul rând comunicarea, auto-exprimarea, înțelegerea interlocutorului și, în acest sens, este o abilitate „moale”. De asemenea, din cauza acestor dificultăți, Manualul și Setul de instrumente nu vor utiliza distincția hard-soft, ci referințe mai specifice la diferitele abilități.

6. FORMAREA RESTAURATIVĂ A DREPTULUI

Angajarea activităților, construirea încrederii și relațiile cu alți participanți nu este utilă dacă nu există o conversație deschisă despre probleme care contează cu adevărat cu subiecte semnificative (Pointer et al, 2020, p.1)

Program de instruire și orientări

Programul de instruire și orientările acestuia trebuie să fie clare, transparente și partajate în prealabil cu toți participanții. Acest lucru nu exclude posibilitatea de a le construi într-un mod participativ, împreună cu elevii. Liniile directoare ar trebui să conțină activitățile și realizările pe care participanții le vor atinge odată cu finalizarea cursului (Carson și Bussler, 2013; Delattre și Willemsens, 2004).

În cazul unei brainstorming comune asupra programului și a liniilor directoare, studenții se vor simți implicați activ în crearea cursului, responsabili pentru propria experiență de învățare și vor considera materialele doar ca o opțiune și nu ca un program definitiv (Toews, 2013).

Cuprins

Un exemplu în ceea ce privește conținutul unui program de formare în domeniul justiției restaurative îl constituie resursele UNODC destinate lectorilor în care sunt propuse următoarele subiecte cheie⁸:

---

⁸ UNODC University Module Series: Module 8, Restorative Justice.

<p align="center"><u>1. Conceptul, valorile și originea justiției restaurative</u></p>	<p align="center"><u>2. . Prezentare generală a proceselor de justiție restaurativă</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> - - Sistemul de justiție penală și justiția juridică - - Satisfacerea nevoilor justiției - Victime și infractori - - Ce este justiția restaurativă? - - Originea și dezvoltarea justiției restaurative - - Cadrul internațional referitor la justiția restaurativă - - Principiile de salvagardare pentru procesele de justiție restaurativă - - Cercetări privind satisfacția participanților - - Impactul justiției restaurative asupra recidivei 	<ul style="list-style-type: none"> - - Medierea victimelor infractorilor - - Conferințe - - Procese de cerc - - Panouri sau panouri comunitare - - Programe victime-surogat - - Comisiile pentru adevăr și reconciliere (TRC) - - Folosirea justiției restaurative în materie penală - - Utilizare în toate etapele sistemului de justiție penală - - Aplicarea la infracțiuni grave - - Justiție restaurativă și violență de gen
<p align="center"><u>3. Cât de rentabilă este justiția restaurativă</u></p>	<p align="center"><u>4. 4. Probleme în implementarea justiției restaurative</u></p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Justiție restaurativă și concepții greșite de a fi „soft-on-crime” - Legislație

	- Sensibilizarea - Relația cu comunitățile indigene și aspecte „interculturale”.

Publicația originală a acestui tabel este disponibilă în seria UNODC University Module Series: Module 8, Restorative Justice.

Aceasta este o propunere foarte completă cu privire la problemele cheie referitoare la justiția restaurativă. Totuși, așa cum susțin Delattre și Willemsens (2004), în fiecare instruire, nu numai cunoștințele (teoria RJ, managementul conflictelor etc.), ci și abilitățile (hard / tehnic - soft / relațional și calități personale (capacitatea de a arăta vulnerabilitate, abordarea propriu-zisă a conflictelor etc.) ar trebui abordate ca subiecte principale.

Practici de instruire

Un antrenor bun se bazează pe o varietate de stiluri de învățare. În loc să se bazeze pe unul sau două medii pentru a instrui, antrenorul se poate deplasa liber între mai multe medii și stiluri, știind că participanții învață lucrurile într-o varietate de moduri.

(Umbreit, 2015, p. 5)

Lista de mai jos include diferite tipuri de practici care ar putea ajuta la predarea dreptății restaurative. O atenție deosebită este acordată cercurilor de învățare, deoarece acestea au fost identificate în literatura de specialitate revizuită ca fiind cea mai comună metodă de instruire în domeniul justiției restaurative:

- **Muncă în pereche și în grup** (Toews, 2013)
- **Proiecție de film** (Toews, 2013)
- **Povestirea personală** (Toews, 2013): De exemplu, solicitarea cursanților să împărtășească o situație din viața reală legată de justiția restaurativă.

- **Prezentări ale elevilor:** De exemplu, învățarea de la interviurile victimelor (Toews, 2013)
- **Joc de rol:** De exemplu, o simulare a unei întâlniri comunitare în care fiecare participant joacă un rol comunitar diferit - oferiți participanților experiența de a fi într-o astfel de întâlnire și educați-i cu privire la daunele și perspectivele individuale și ale comunității în urma unei nedreptăți. (Toews, 2013, p.18).
- **Excursii:** de exemplu la un liceu urban în care problemele sunt tratate cu cercuri sau la o închisoare de stat pentru băieți în care se folosesc cercuri (Carson și Bussler, 2013)
- **Reflective and Analysis Papers (RAPs)** (Carson și Bussler, 2013)
- **Având vorbitori invitați:** De exemplu, un profesionist în justiția penală și, ori de câte ori este posibil, un practicant în justiție restaurativă pentru a vorbi despre experiențele lor (Carson și Bussler, 2013)
- **Jocuri** (Pointer et al, 2020)
- **Cercuri de învățare:** Predarea în cercuri este unul dintre exemplele de pedagogie transformatoare. Sparte toate structurile ierarhice, promovând șanse egale de a vorbi și creând cunoștințe atât de instructori, cât și de cursanți. (Bucătărie, 2013; Hooks, 1994; Freire, 1990). Bucătărie (2013) explică faptul că, în timpul antrenamentului ei, a servit ca gardiană a cercului în primele câteva săptămâni și, ulterior, unul sau doi elevi și-au asumat acel rol.

Sfaturi pentru implementare

“Am mers chiar cu mai multe planuri pentru o sesiune, stabilind care este cel mai bun pe măsură ce clasa progresa. Uneori fac o alegere greșită sau pierd o ocazie de a profita de o perspectivă sau reacție interesantă.

Acesta este doar un mod în care instructorul își asumă riscuri și se face vulnerabil, la fel ca ceea ce se așteaptă de la cursanți”

(Toews, 2013, p. 19).

Să vă alocați timp pentru a vă aminti publicul instructorului: verificarea cine sunt cursanții dvs. (background, educație etc.), cum se simt în timpul sesiunii, cum învață (rapid, lent etc.) și a răspunde în consecință poate face o diferență imensă atunci când predați dreptatea restaurativă.

Ca exemplu practic, Toews (2013) explică faptul că, în timpul începutului său de profesor de justiție restaurativă, a întâmpinat dificultăți cu practicienii comunitari încarcerați, deoarece nu a luat în considerare faptul că atelierul a fost conceput doar din lentilele facilitatorului și nu a gândit dacă conținutul se va potrivi cu comunitatea de învățare. Ca urmare, participanții nu s-au identificat cu materialele cursului, nu a existat spațiu pentru experiențele și perspectivele cursanților, iar instruirea a avut o participare slabă.

Acordarea importanței mediului de învățare: Deoarece rolul comunității este extrem de relevant pentru practicile de justiție restaurativă, același lucru este valabil și pentru o sală de clasă de justiție restaurativă (Gilbert et al, 2013). Pentru un mediu de susținere și respect, formatorii trebuie să se asigure că elevii se simt în siguranță, dar totuși îi provoacă să se întrebe (spațiu sigur versus spațiu curajos) (Pointer și colab., 2020). Doar în acest mod comunitatea va crea spații de învățare în ciuda oricăror subiecte dificile sau discuții provocatoare care pot apărea (Pointer și colab., 2020; Toews, 2013). Unele dintre elementele cheie pentru crearea acestui mediu sunt:

- Investiți timp în spargerea gheții: Ca antrenor, fiți primul care vă deschideți cu o problemă personală sau profesională pentru a încuraja pe alții să facă același lucru și să demonstreze spațiul sigur (Delattre și colab., 2004; Toews, 2013).
- Asigurați-vă că perspectivele elevului sunt respectate și respectate (Pointer și colab., 2020).
- Faceți elevii să se simtă confortabili să facă greșeli și arătați-le că conflictele (atunci când apar în clasă) pot fi, de asemenea, pozitive și utile pentru a pune în practică cunoștințele pe care le învață (Delattre, Willemsens, 2004).

Având un **angajament comun** care îi va implica pe instructor și pe cursanți într-o experiență de învățare respectuoasă, este important atunci când predați dreptatea restaurativă. Din acest motiv, unii autori vorbesc despre declarații (Carson și Bussler, 2013) pentru a crea reguli (Delattre și Willemsens, 2004) și un mediu echitabil și angajat pentru instruire.

Crearea de **linii directe** pentru dialogul productiv este o responsabilitate atât a stagiului, cât și a formatorului, dar formatorii ar trebui să știe ce întrebări țin lucrurile pe cale și care întrebări pot ieși din subiect cu răspunsuri mai scurte și mai puțin relevante. Angajarea studenților să participe și să urmărească contribuția lor, creând spațiu și timp pentru ei, este foarte importantă și, prin urmare, trebuie să știe cum să limiteze intrările, dacă este necesar. (Umbreit 2015).

Creativitate și flexibilitate: Deși orientările sunt importante pentru o experiență de învățare semnificativă, sesiunile de instruire ar trebui să combine structura și cantitatea potrivită de flexibilitate. Pentru Umbreit și Lewis (2015), o structură prea mică poate fi, de asemenea, neproductivă.

Structura cursului: Potrivit lui Umbreit și Lewis (2015), una dintre cele mai importante calități pe care trebuie să le aibă un antrenor este abilitatea de a dezvolta o structură de antrenament care poate acoperi toate conținuturile importante într-un ritm care nu este copleșitor. Când stagiarii simt că un instructor încearcă să se grăbească explicând prea multe subiecte cheie într-un timp scurt, capacitățile lor de învățare scad și se simt anxioși că nu învață suficient. Carson și Bussler propun câteva practici de rutină care pot fi aplicate la fiecare întâlnire, cum ar fi ședința într-un cerc la începutul sau la sfârșitul clasei pentru a verifica pe toată lumea sau pentru scrierea unei citate care ar servi la sfârșitul antrenamentului pentru a reflecta cu privire la activitățile de formare și la păstrarea a ceva important pentru elev (Carson și Bussler, 2013 p.142).

Închiderea și urmărirea au de obicei scopul de a asigura efecte de formare pe termen lung. Potrivit Kitchen (2013), ceremonia de închidere ar trebui să ia forma unui cerc final pentru a se aduna împreună pentru ultima oară, pentru a sugera modificări pentru cursurile viitoare și pentru a primi cadoul unei pietre „vorbitoare” gravate pentru a încuraja lucrările de restaurare viitoare în viețile lor. Pentru alții (Biffi și Laxminarayan, 2014) va fi o sesiune finală de brainstorming pentru a revizui pașii viitori, pentru a da continuitate la ceea ce s-a învățat la instruire și pentru a încuraja idei suplimentare și noi conexiuni profesionale.

Evaluarea cursului și descrierea documentelor permite instructorului să știe dacă conținutul propus a fost adecvat pentru a satisface nevoile participantului și să facă modificări, dacă este necesar. Abordarea evaluării diferă de la un antrenor la altul. Mulți formatori vor folosi adesea aceeași formă de evaluare: propunând un exercițiu de autoevaluare ca raport final de reflecție asupra

experienței de învățare. Stommel (2018) afirmă, totuși, că simplul fapt de notare este un mod lipsit de sens, superficial și cinic de evaluare a învățării.

Pentru Carson și Bussler, politica de notare a fost utilizată ca o strategie de învățare activă care îi implică pe cursanți să co-dezvolte politica și să vizeze echilibrarea diferențelor de putere dintre studenți și instructori, conducând la un mod democratic de predare a justiției restaurative.

În ceea ce privește aspectul mai tradițional și practic, sursele UNODC pentru profesori propun două exemple de sarcini ale studenților; una este să reflecteze asupra unui scenariu și să aplice cunoștințele despre justiția restaurativă, iar cealaltă este să vizioneze un videoclip despre o conferință de justiție restaurativă și să scrie o reflecție critică despre ceea ce au învățat. În cele din urmă, Delattre și Willemsens (2004), adună diferite tehnici europene pentru evaluarea formării în mediere. Câteva exemple sunt: lucrări scrise sau examene, examene orientate spre practică, interviuri după instruire, formulare de autoevaluare sau deloc evaluare.

Autoevaluarea formatorului. Întrebările de mai jos sunt utile pentru autoevaluarea formatorilor (Toews, 2013):

În ce măsură practicile tale didactice au promovat sau împiedicat ...	Cum v-a influențat clasa în ceea ce privește:
<ul style="list-style-type: none"> → Exprimarea de către elev a experiențelor și perspectivelor personale? → Conectați-vă la experiențele din lumea reală a studenților? → Comunicați respectul față de elevi? 	<ul style="list-style-type: none"> → Îți conteste ipotezele despre criminalitate și justiție? → Creșterea gradului de conștientizare cu privire la experiențele tale cu putere, privilegii,

<ul style="list-style-type: none"> → Angajați elevii în rezolvarea colaborativă a problemelor? → Descoperiți noi înțelegeri despre justiția restaurativă și practicile sale? → Creați oportunități ca elevii să fie profesori? 	<p>rasism și alte forme de violență structurală și instituțională?</p> <ul style="list-style-type: none"> → Extinderea sau modificarea înțelegerii dvs. despre justiția restaurativă și promisiunea și problemele acesteia?
---	--

9Consultați materialele pentru cele două exemple pe site-ul <https://www.unodc.org/e4j/en/crime-prevention-criminal-justice/module-8/student-assessment.html>

Publicația originală a acestui tabel este disponibilă pe Toews, B. (2013) Către o pedagogie a justiției restaurative: reflecții despre predarea justiției restaurative în facilități corecționale, Contemporary Justice Review, 16: 1, 6-27, DOI: 10.1080 / 10282580.2013.769308

7. Procesul de consultare

Procesul de consultare a evidențiat caracteristicile unui formator în justiția restaurativă (în ceea ce privește experiența educațională și profesională, abilitățile relaționale și tehnice, rețeaua, precum și sursele sale de inspirație) și caracteristicile unui program de formare pentru formatori (în termeni de conținut, metode și implementare).

7.1. Metodologie

În primăvara anului 2021, Forumul European pentru Justiție Restaurativă (EFRJ) a coordonat un proces de consultare cu formatori, practicieni și cercetători în domeniul justiției restaurative. Au fost concepute trei metode de cercetare diferite: o discuție în focus grup (6.1.1.), Un sondaj online (6.1.2.) și o serie de interviuri (6.1.3.) Principalele întrebări de cercetare au fost: Care sunt punctele forte în cunoștințe, abilități, atitudini și comportamente ale formatorilor și care sunt bunele practici în formarea în domeniul justiției restaurative? Răspunsurile

au fost grupate mai jos în funcție de competențele și antecedentele formatorilor (a se vedea 6.2) și detalii despre programele de formare pentru a deveni formatori în practici de justiție restaurativă (a se vedea 6.3). Ideile enumerate nu sunt neapărat exhaustive sau concludente, întrucât se referă la răspunsurile procesului de consultare (și anume 44 de respondenți împărțiți în cele trei metodologii de cercetare), dar oferă câteva orientări generale, în concordanță, de asemenea, cu concluziile revizuirii literaturii. Datele colectate nu identifică diferențe în jurul atitudinilor și opiniilor care diferă în funcție de sex, categorii de vârstă și diferențe de țară.

7.1.1. Discuție Focus Group

Comitetul de instruire EFRJ a participat la o discuție virtuală de focus grup, facilitată de doi cercetători EFRJ, pentru a discuta în detaliu despre anumite subiecte și probleme. Întrebările au fost în primul rând legate de cunoștințe în ceea ce privește conținutul și metodele de formare și în ceea ce privește abilitățile și competențele formatorilor.

Comitetul de instruire EFRJ este format din 8 experți practicanți și formatori care reprezintă diferite țări din Europa (Belgia, Germania, Irlanda, Italia, Țările de Jos, Marea Britanie). Scopul său este de a reuni practicieni (și alți experți) pentru a identifica, promova și susține practica de formare în justiție restaurativă de înaltă calitate.

Discuția focus grupului a fost organizată în jurul a 9 întrebări cheie care au fost dezbătute în cadrul unei întâlniri de 4 ore, distribuite pe două sesiuni diferite. Întâlnirea virtuală a reunit 6 membri ai Comitetului de instruire, coordonatorul acestuia (adică ofițerul de formare EFRJ) și 3 ofițeri de proiect ai MEDIAREJ (adică cei doi cercetători EFRJ și coordonatorul proiectului).

Discuția focus grupului a fost inițial organizată timp de 2 ore, dar grupul a purtat conversații vii și dinamice în jurul fiecărei întrebări. Din acest motiv, a fost organizată o a doua întâlnire. Ambele au fost înregistrate video și s-au luat note detaliate.

7.1.2 Sondaj online

Un sondaj online anonim a fost difuzat membrilor în Registrul EFRJ al instructorilor calificați în domeniul justiției restaurative. Acest registru este compus din 63 de formatori EFRJ, care provin din 17 țări diferite din Europa și nu numai. Având în vedere rata scăzută de răspuns, sondajul online a vizat și alți formatori contactați direct de partenerii proiectului MEDIAREJ.

Douăzeci și șase de respondenți din 9 țări diferite au completat sondajul online. Această metodă a servit pentru a înțelege punctele forte și lacunele în ceea ce privește formarea în domeniul justiției restaurative. Răspunsurile primite uneori păreau a fi aplicabile nu numai pentru formatori, ci și pentru practicieni.

Sondajul online a adresat întrebări simple cu da sau nu / cu alegere multiplă legate de conținutul și metodele de instruire și de abilitățile și competențele practicienilor. Elementele la scară Likert au permis să înțeleagă mai bine opiniile, comportamentele și atitudinile legate de formarea în domeniul justiției restaurative. Acest instrument metodologic a fost testat în prealabil cu Comitetul de instruire EFRJ înainte de lansarea acestuia.

7.1.3. Interviu

Câțiva instructori, profesori, practicieni și / sau cărturari cunoscuți au fost abordați pentru a contribui la descoperirile proiectului, împărtășind experiențele lor profesionale și personale în domeniul justiției restaurative și în abordările umaniste ale medierii și justiției restaurative. Au fost contactați pentru interviuri personale pentru a împărtăși, ca conversații, informații despre experiența și gândurile lor în ceea ce privește formarea în justiție restaurativă. Toți partenerii de proiect au realizat unul sau mai multe interviuri, adaptând întrebările în funcție de profesionistul specific interviuat. Interviurile complete vor fi publicate pe site-ul MEDIAREJ, în timp ce acest manual include doar câteva citate relevante pentru diferite subiecte.

Au fost intervievați un total de 12 persoane, și anume (în ordine alfabetică):

1. Ivo Aertsen (Belgia) - profesor, pionier al mișcării justiției restaurative din Europa;
2. Tim Chapman (Irlanda de Nord) - instructor, practicant, academic, actual președinte EFRJ;
3. Maria Georgescu (România) - profesor și mediator;
4. Siri Kemeny (Norvegia) - director de servicii și practicant;
5. Leonardo Lenzi (Italia) - coordonator al programelor de formare a mediatorilor;
6. Anja Miroslavljević (Croatia) - profesor asistent;
7. David Moore (Australia) - academic, facilitator și formator;
8. Jacqueline Morineau (Franța) - pionier al abordării medierii umaniste;
9. Patrizia Patrizi (Italia) - profesor și formator în psihologie, drept și justiție restaurativă;
10. Julián Rios Martin (Spania) - profesor, autor al mai multor cărți despre justiția restaurativă;
11. Martina Tomić Latinac (Croatia) - responsabilă pentru consolidarea capacităților mediatorilor;
12. Howard Zehr (SUA) - pionier în domeniul justiției restaurative academice.

7.2. Formatorul

Acest capitol evidențiază concluziile procesului de consultare cu privire la caracteristicile unui instructor în justiția restaurativă (adică experiențe de fond, abilități, competențe, atitudini), utile pentru desfășurarea eficientă a unui curs de instruire în justiția restaurativă. Acest capitol este împărțit în funcție de principalele constatări pentru educație și experiență profesională (6.2.1.), Abilități relaționale și tehnice (6.2.2.), Rețea (6.2.3) și surse de inspirație (6.2.4).

7.2.1 Istoric educațional și profesional

Această secțiune reflectă opiniile participanților cu privire la ce tip de educație (dacă există) ar trebui să aibă un instructor de justiție restaurativă în ceea ce privește titlurile / studiile oficiale și dacă este necesară sau nu o pregătire ca practicant. Într-un sens mai personal, participanții au fost rugați, de asemenea, să împărtășească modul în care au început să se angajeze în formarea RJ, care a fost factorul declanșator și modul în care aceste prime experiențe și-au modelat metodele de predare.

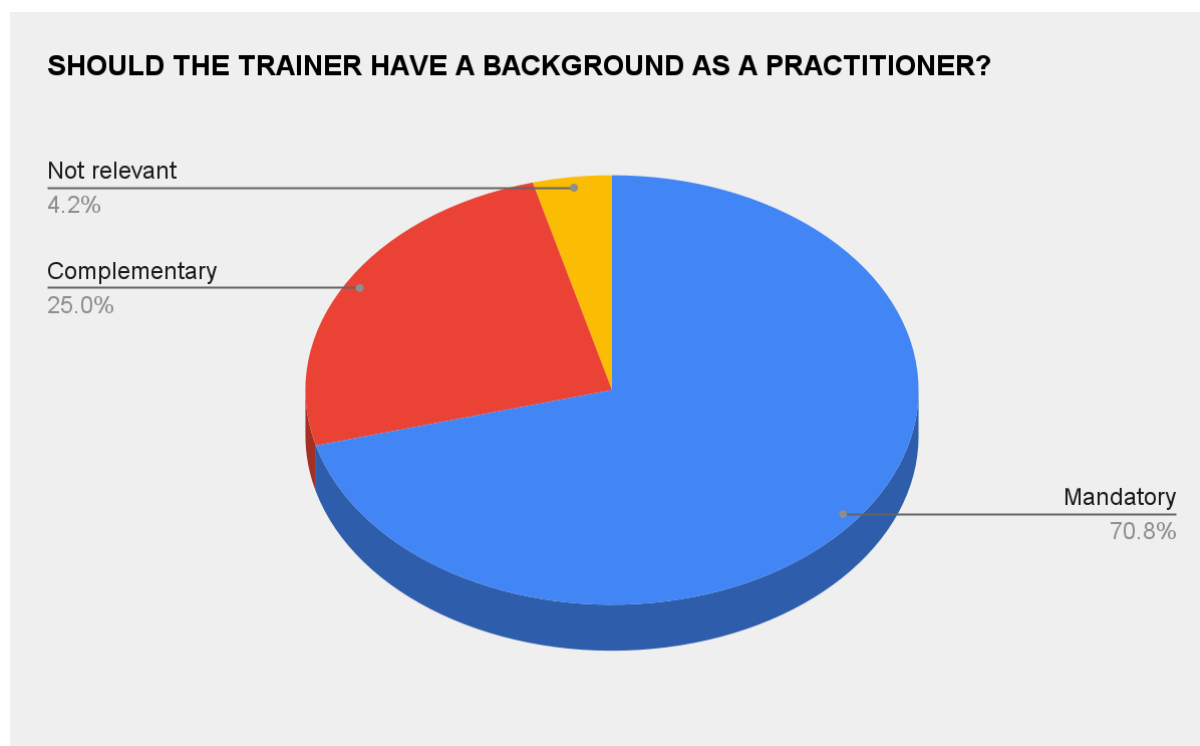
Trebuie ca formatorul să aibă un background ca practicant RJ?

Aproape toți participanții sunt de acord că este important să aveți un background ca practicant RJ (dacă este posibil și cu cazuri și contexte grave și complexe) pentru a înțelege pe deplin și a transmite cu autenticitate cunoștințe și experiențe în practicile RJ. Având experiență în practică este util pentru instructor:

- Să aibă încredere, credibilitate și să comunice mai eficient obiectivele de învățare cursanților;
- Să colecteze un „stoc” de povești și studii de caz pentru a ilustra teorii în practică;
- Să poată elabora jocuri de rol sau alte exerciții interactive;
- Să recunoască gama de provocări pe care practicile RJ le pot avea în cazuri reale.

Cu toate acestea, unii participanți au clarificat că nu neapărat toți practicienii RJ superiori pot fi buni instructori. Predarea și formarea necesită abilități specifice, cum ar fi abilitatea de a explica teoriile relevante și de a transmite experiența practică, care le permite oamenilor să învețe. O recomandare practică din domeniu este de a lucra în perechi, astfel încât doi formatori să se poată completa mai bine cunoștințele și abilitățile reciproce (de exemplu, teorie și

practică; abilități psihosociale și cadru juridic; lucrări de caz și management). Acest lucru reflectă, de asemenea, necesitatea ca formatorii să facă parte din grupuri și rețele interdisciplinare (a se vedea 6.2.3.).

Răspunsuri în sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

Câte ore de practică RJ ar trebui să aibă un formator?

Majoritatea participanților consideră că este dificil de cuantificat orele de practică RJ pe care formatorii ar fi trebuit să le colecteze în viața lor profesională. Unii spun că facilitarea a 5 cazuri este suficientă, în timp ce alții susțin că sunt necesari 5 ani de practică, în timp ce alții consideră că practicienii cu o experiență scurtă de timp ar putea oferi, de asemenea, o pregătire bună dacă sunt însoțiți de un instructor senior. O recomandare practică este să „înveți făcând”, ceea ce înseamnă că un practicant junior este antrenat pentru pregătire de către un coleg mai experimentat sau de o echipă.

---

¹⁰ Pentru a citi mai multe despre practica co-instruirii, în special în modelul formării de mediere umanistă, găsiți interviul cu formatorul Leonardo Lenzi (Italia) pe site-ul MEDIAREJ disponibil din octombrie 2021.

Ar fi trebuit ca formatorul să urmeze mai întâi o pregătire specifică privind formarea RJ?

Dezbaterea despre experiențele relevante ale formatorilor necesare pentru a fi „formatori buni” rămâne deschisă. Așa cum se arată în graficul de mai jos, călătoriile personale ale respondenților sunt destul de disparate și nu există încă o regulă generală: o ușoară majoritate a răspuns că au devenit instructori făcând acest lucru sau folosind abilitățile practicienilor RJ, în timp ce ceilalți au participat la o anumită formare în instruire în domeniul justiției restaurative sau alte domenii relevante.

Cei care nu s-au instruit niciodată trebuie să învețe și să experimenteze metodologiile educației adulților. Trebuie să învățați să gestionați sala de clasă, să facilitați un mediu adecvat care să permită oamenilor să se implice, să se exprime, să se reflecte și să se confrunte reciproc într-un mediu fără judecată. Cei care acționează în domeniul justiției restaurative ar trebui să poată face deja acest lucru, dar în formare există și alte aspecte importante pe care formatorii trebuie să le poată recunoaște și să le abordeze.

Patrizia Patrizi, Italia

Cei mai mulți dintre ei recomandă participarea la un training dedicat pentru formatori. O idee practică vine de la unele organizații care propun viitorilor formatori RJ să participe, ca participanți, la aceeași instruire pe care o vor susține. Într-un caz specific, după trei zile de instruire, participanților (adică viitorilor formatori) li s-a cerut să expună cum își vor implementa instruirea în ceea ce privește conținutul și metodele și apoi sunt invitați să conducă câteva sesiuni pentru a practica și a primi feedback imediat.

Pregătirea formatorului poate avea loc, de asemenea, într-un curs mai convențional pentru a învăța abilități didactice (de exemplu, instruirea cursului de formator, cursuri de psihologie a învățării, predare).

Întrebarea dificilă și de lungă durată a formalizării informalului este cel mai complicat lucru și, pe de altă parte, poate fi necesară în unele cazuri.

Leonardo Lenzi, Italia

Unii respondenți au pus sub semnul întrebării avantajele și dezavantajele titlurilor oficiale, registrelor sau altor omologări pentru a deveni instructor (sau practicant) în justiția restaurativă. În timp ce studiile oficiale pot asigura standarde de înaltă calitate ale instruirilor și pot oferi participanților un certificat recunoscut pentru eforturile lor, acestea pot împiedica unii să devină formatori chiar și atunci când au abilitățile, atitudinile și cunoștințele de a preda despre justiția restaurativă, ratând oportunitatea pentru diversitate și încrucișare. - fertilizare in teren.

„La rubrica,, abilități ”cerința era:,, nici una ”, adică oricine ar putea fi prezentat la curs. A fost o mulțime, oameni foarte diferiți, a fost cel care a construit sicrie, un electrician, apoi a fost doctor în bioetică, a existat tot acest soi și acest soi a fost o mare bogăție a birourilor de mediere (...) În ciuda faptului că toate presiunile care există pentru o profesionalizare a mediatorului, păstrarea acestei caracteristici a „o mie de flori” va fi foarte dificilă ”

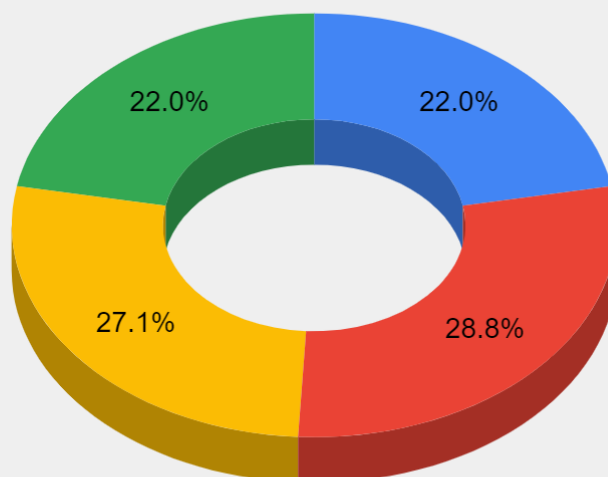
Leonardo Lenzi, Italia

¹² Astfel de tipuri de instruire nu sunt încă oferite pe scară largă pentru formatorii RJ. La nivel european, EFRJ depune eforturi pentru a furniza formatori în cadrul activităților de învățare de la egal la egal și de consolidare a capacităților în 2022-2025.

-

What experiences make you a trainer?

- I attended (one or more) specific training for trainers in restorative justice
- I attended other relevant trainings for trainers
- I learnt to be a trainer by doing it
- I am an experienced restorative justice practitioner: I use facilitating skills and case studies in trainings

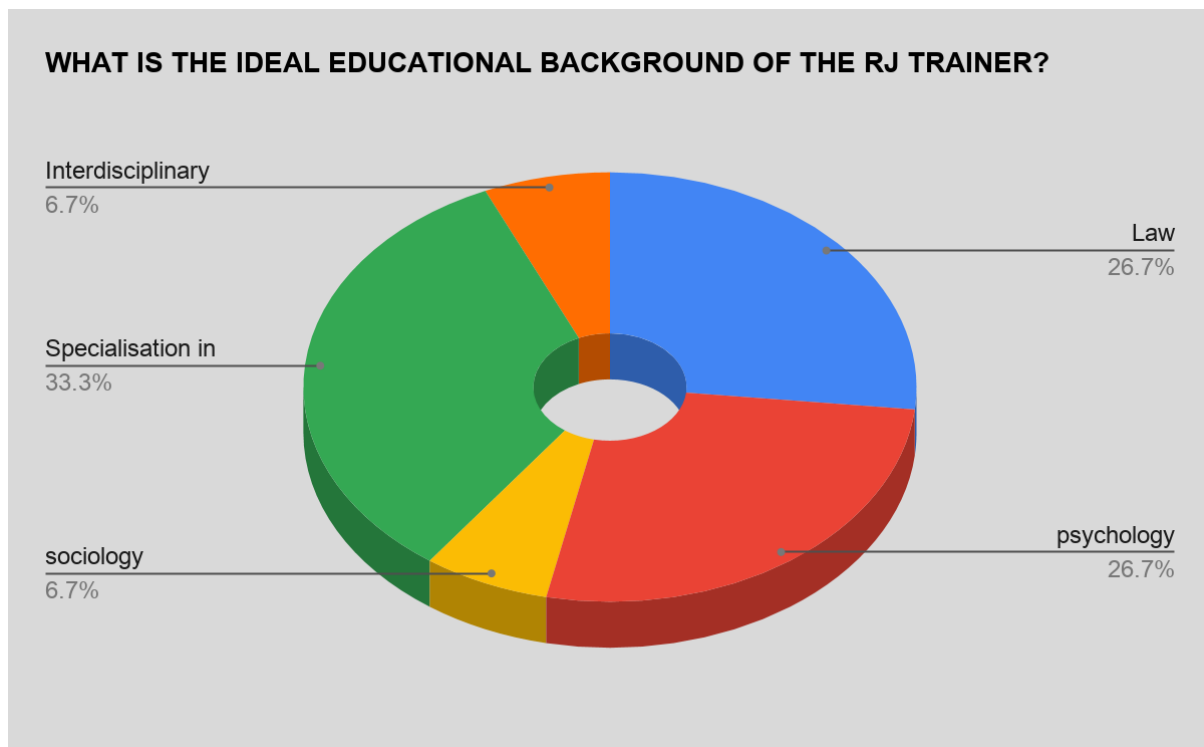
Răspunsuri în sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

Ce tip de educație ar trebui să aibă un practicant și / sau un instructor de justiție restaurativă? De ce?

În ceea ce privește contextul educațional, majoritatea participanților se îndoiesc că există un „cel mai bun background academic” pentru un instructor în justiția restaurativă. Într-adevăr, întrucât justiția restaurativă este un domeniu extrem de interdisciplinar, limitarea profesioniștilor din acest domeniu să provină dintr-un domeniu academic ar restrânge sfera justiției restaurative în sine. Cu toate acestea, o treime dintre participanții la sondajul online au răspuns că un background în criminologie poate fi foarte util.

Formatorul (perfect) ar trebui să aibă un nivel ridicat de experiență în justiția restaurativă nu numai în practică, ci și în cercetare și reflecție teoretică; au abilități interpersonale, abilitate de auto-reflecție, autocunoaștere, atitudini în concordanță cu valorile justiției restaurative, abilitatea de a gestiona dinamica grupului și abilitatea de a implica, ascultarea activă și empatia. În timpul instruirii este necesar să puteți oferi feedback constructiv și să încurajați circularitatea feedback-ului în rândul participanților la clasă. Pornind de la aceste premise, cred că orice specializare poate fi adecvată (Psihologie, Drept, Pedagogie, Științe sociale, Servicii sociale, Antropologie, Criminologie, Victimologie).

Patrizia Patrizi, Italia

Răspunsuri în sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

O specializare în **criminologie** este utilă pentru a înțelege nevoile victimelor și ale autorilor. Aceasta servește practicienilor și formatorilor RJ pentru a facilita și explica modul în care procesele RJ pot ajuta la satisfacerea acestor nevoi. De asemenea, criminologia (precum și victimologia) oferă o abordare interdisciplinară și intersecțională.

Un fundal în **psihologie** oferă cunoștințe despre percepția, comportamentul și impactul diferitelor evenimente asupra indivizilor și comunităților, precum și îmbunătățirea dezvoltării principiilor și abilităților de comunicare.

În cele din urmă, **legea** poate oferi, de asemenea, un fond educațional important pentru formatorii în justiția restaurativă, deoarece poate ajuta la înțelegerea poziției juridice specifice a victimei și a infractorului.

În concluzie, nu există o pregătire profesională și academică obligatorie pentru a deveni instructor în justiția restaurativă, dar este foarte recomandat să:

- să aibă o înțelegere solidă bazată pe teorie și cercetare;
- experiență practică;
- atitudine și comportament restaurativ;
- abilități generale de formare.

7.2.2. Abilități relaționale și tehnice

Această secțiune se referă la abilitățile relaționale și tehnice ale formatorilor (numite și abilități „moi” și „dure”). Respondenții au enumerat cele mai importante abilități și au explicat de ce acestea sunt utile pentru instruirea în justiția restaurativă. Este evident că aceasta nu poate fi o listă exhaustivă a capacităților necesare formatorilor pentru a desfășura în mod eficient cursuri de formare în justiția restaurativă, deoarece acestea reflectă răspunsurile limitate primite de cei 44 de participanți la procesul de consultare.

În general, trebuie luate în considerare următoarele concluzii atunci când se vorbește despre abilitățile formatorilor în formarea RJ:

- Formatorii de formare RJ se văd adesea ca facilitatori ai unei experiențe de învățare restaurativă, astfel folosesc majoritatea abilităților relaționale necesare unui practicant sau mediator RJ.
- Abilitățile relaționale sunt dificil de predat într-un mod convențional, deoarece trebuie practicate și experimentate; este foarte recomandată utilizarea unei

abordări de învățare experiențială și practică atunci când se formează cu privire la justiția restaurativă.

- Abilitățile tehnice pot fi delegate cu ușurință sau împărțite între o echipă pentru a lucra mai eficient și sunt, în general, considerate mai ușor de învățat în comparație cu abilitățile relaționale.
- Abilitățile relaționale și tehnice sunt extrem de interconectate, deoarece una susține dezvoltarea celeilalte (de exemplu, gestionarea timpului servește abilitățile interpersonale și de comunicare, asigurându-se că toată lumea din cameră are o voce și un timp pentru a se exprima).

Sunt necesare diferite tipuri de abilități în diferitele domenii de lucru în care lucrează formatorii:

- În timpul fazei de pregătire, formatorul este în contact cu comisarul cursului, elaborează o propunere și un contract, comunică cu participanții, pregătește informații practice și alte materiale pregătitoare;
- În timpul fazei de livrare, abilitățile tehnologice sunt de asemenea utile pentru a încuraja creativitatea și flexibilitatea pentru a se adapta la circumstanțe neașteptate și la nevoile cursanților;
- În timpul fazei de urmărire, formatorul poate investi timp în sprijinirea cursanților în practicarea noilor abilități pe care le-au învățat, în unele cazuri, de asemenea, prin înființarea unui grup de sprijin cu toți cursanții pentru a împărtăși responsabilitățile cu privire la asistența și încurajările necesare.

O experiență provocatoare, dezvoltarea abilităților de comunicare și negociere, flexibilitate și încredere în procesul de mediere. Nu pot spune că sunt un practicant cunoscut în domeniu, dar cu siguranță m-a ajutat foarte mult în cariera mea didactică și în relația mea cu studenții, colegii și chiar familia mea.

Maria Georgescu, România

Care sunt abilitățile relaționale necesare formatorilor? De ce sunt acestea utile?

Lista de mai jos a fost colectată în timpul discuției cu grupul de discuții:

- **Congruență / autenticitate:** Pentru a fi acceptat, credibil și pentru a câștiga o bună reputație, se așteaptă ca comportamentul și atitudinile unui instructor (cu cursanții și alții) să fie în conformitate cu valorile restaurative.
- **Curiozitate constantă:** este posibil ca un instructor să nu aibă toate răspunsurile la îndoielile și preocupările cursantului; el / ea poate accepta întrebările critice ca un lucru pozitiv și o oportunitate de a învăța împreună.
- **Empatie și compasiune:** un instructor ar trebui să aibă un sentiment de sincronicitate cu publicul său, în special în ceea ce privește sentimentele și suferințele, pentru a preveni împingerea cursanților într-o zonă incomodă (unde învățarea poate fi mai dificilă).
- **Umilință:** formatorii trebuie să fie pregătiți să lucreze într-un mod orizontal, împărtășind puterea și învățând din cunoștințele, abilitățile și atitudinea cursanților.
- **Abilități pentru încurajare și feedback constructiv:** un instructor este priceput în a încuraja, inspira și motiva cursanții să împărtășească gânduri, să își asume riscuri, să facă greșeli și să iasă din zona lor de confort, recunoscându-și eforturile în locul rezultatelor, construind încredere și încurajând formarea echipei .
- **Abilități pentru adoptarea unei abordări narative:** un instructor poate preda folosind abilitățile sale de facilitare pentru a culege povești personale de la cursanți și pentru a oferi interpretări relevante pentru conținutul instruirii, deoarece conturile oamenilor creează conectivitate și un sentiment de apartenență la grup.
- **Flexibilitate:** în conformitate cu valorile justiției restaurative și cu principiile practicii, un instructor poate fi deschis, răbdător și tolerant la eventuale

schimbări, acomodând astfel nevoile cursanților și co-creând cel mai bun mediu de învățare al acestora.

- **Atenție la detalii:** un instructor este atent la nevoile de instruire ale oamenilor și oferă indicații concrete și specifice fiecărui participant, demonstrând sensibilitate și generozitate. Acest lucru este, de asemenea, important pentru a vă conecta cu stagiarilor a căror limbă maternă este diferită de limba instructorului, pentru a vă asigura că terminologiile și conceptele sunt înțelese.

- **Cooperare interdisciplinară:** formatorii sunt conștienți de specificitățile și limitările justiției restaurative și cooperează cu alți experți (de exemplu, terapeuți, asistenți sociali, avocați, psihologi) pentru a explica teoriile și practicile relevante pentru alte domenii de competență.

Sondajul online a propus câteva abilități relaționale principale; respondenții ar putea alege o valoare între cea mai importantă și cea mai puțin importantă abilitate. Totuși, niciuna dintre abilitățile de mai jos nu a fost evaluată mult mai mult decât altele:

- **Comunicare:** cum ar fi comunicarea verbală / nonverbală, vorbirea în public, ascultarea, claritatea, prietenia, inteligența culturală.

- **Munca în echipă:** cum ar fi cooperarea, medierea, ascultarea activă, negocierea, crearea de rețele.

- **Leadership:** cum ar fi mentorat, prioritizare, planificare, gestionarea stresului, delegare.

- **Abilități interpersonale:** precum empatie, răbdare, sensibilitate, umilință, generozitate, atenție la detalii.

- **Flexibilitate:** cum ar fi deschiderea minții, adaptabilitatea, analiza, luarea deciziilor, organizarea, rezolvarea problemelor.

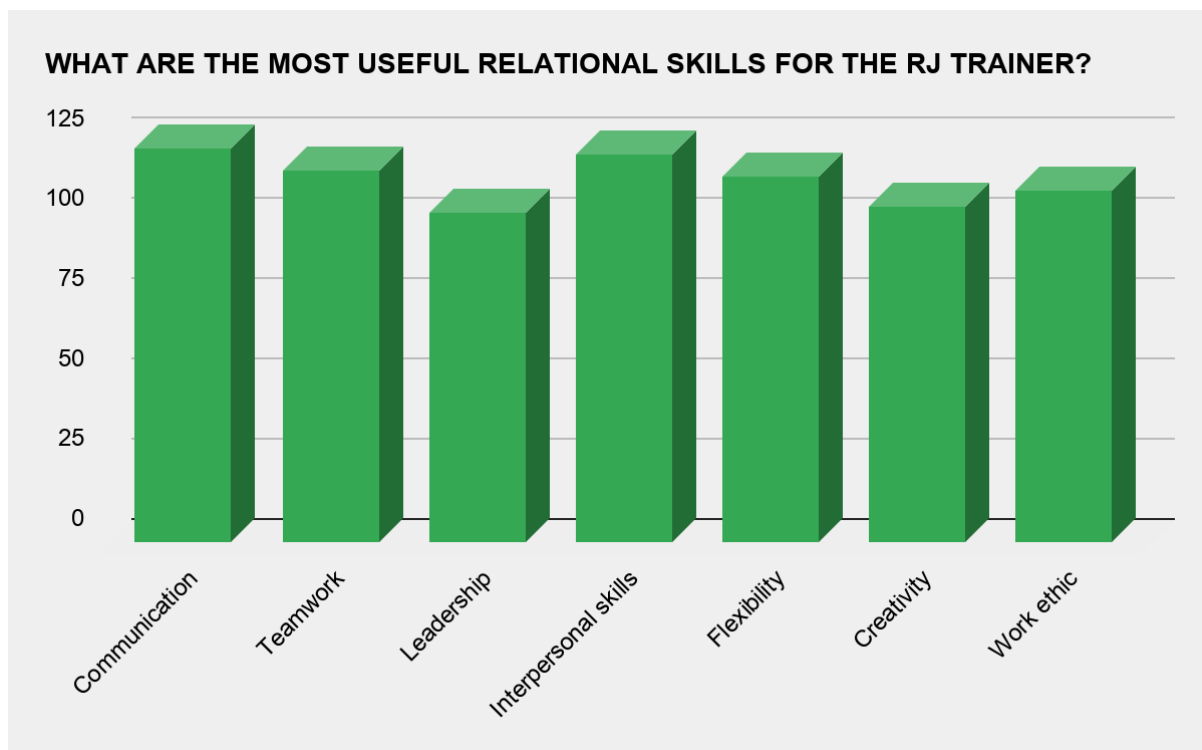
- **Creativitate:** cum ar fi inovația, experimentarea, proiectarea, întrebarea, inițiativa.

---

12 Mai multe informații despre avantajele și dezavantajele flexibilității în instruire în literatura de specialitate pagina 25.

- **Etica muncii:** cum ar fi integritatea, responsabilitatea, disciplina, gestionarea timpului, auto-motivația.

Răspunsuri din sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

Care sunt abilitățile tehnice necesare formatorilor? De ce sunt acestea utile?

Lista de mai jos a fost colectată în timpul discuției cu grupul de discuții:

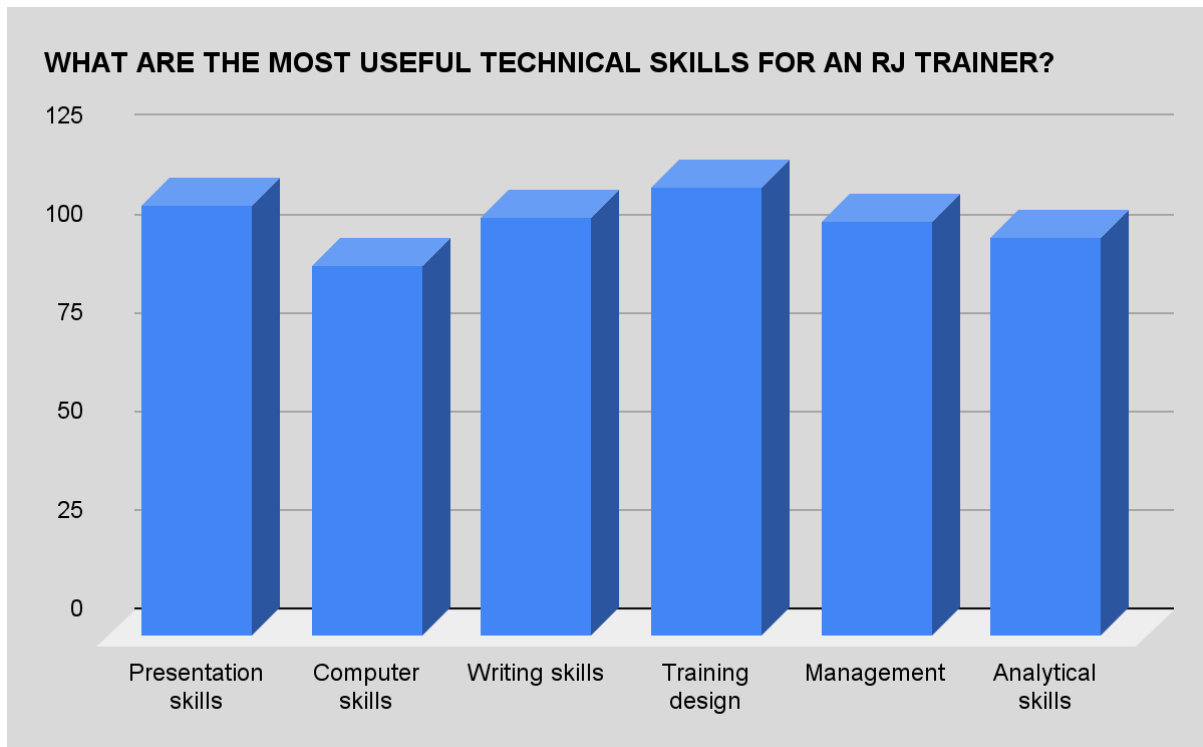
- **Abilități didactice:** formatorii ar trebui să aibă capacitatea de a proiecta un program de instruire, precum și de a da instrucțiuni concrete și clare despre acesta.

- **Leadership:** formatorii ar trebui să cunoască tehnicile de activare a grupurilor și de îmbunătățire a relațiilor.

- **Capacitatea de a oferi învățare experiențială:** instructorul propune exerciții interactive și se pune într-o poziție de putere comună.
- **Abilități de prezentare și scriere:** instructorul poate crea un curs captivant cu conținut de înaltă calitate, care poate fi adaptat diferitelor audiențe / setări, dacă este necesar, și include prezentări care creează narațiuni.
- **Management:** formatorii trebuie să știe cum să planifice, să pregătească și să ofere un curs bun; de asemenea, managementul timpului asigură implementarea instruirii într-un mod respectuos și profesional.
- **Abilități de povestire:** instructorul poate folosi cazuri personale și povești pentru a încuraja ascultarea activă a cursanților și a potrivi teoriile cu practica.

În sondajul online, respondenții ar putea evalua mai mult sau mai puțin importante abilitățile tehnice enumerate mai jos, deși toți au fost evaluați în mod similar:

- **Abilități de prezentare:** precum instrumente vizuale, prezentări de diapozitive, exerciții interactive, aspect.
- **Cunoștințe informatice:** cum ar fi e-mailuri, PowerPoint, Word, forme web.
- **Abilități de scriere:** cum ar fi luarea de note, e-mailuri, povestiri, studii de caz.
- **Proiectarea instruirii:** cum ar fi planificarea conținutului, programarea timpului, logistica.
- **Management:** cum ar fi organizarea, negocierea, bugetarea, evaluarea.
- **Abilități analitice:** precum cercetare, analiză și prezentare a datelor, teoretizare, raportare.

Răspunsuri din sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

7.2.3. Reteaua formatorilor

Această secțiune include reflecțiile respondenților despre parteneriatele relevante, cooperarea și rețelele utile pentru formatori (precum și pentru practicieni) care lucrează în justiția restaurativă. Toți respondenții sunt de acord că rețeaua este foarte utilă și necesară, în special pentru schimbul de experiență și inspirarea de la alți formatori și îmbunătățirea calității formării.

Ce tip de parteneriat / cooperare și rețele sunt utile pentru formatorii în justiția restaurativă?

Diferitele straturi de parteneriate locale (de la nivel personal la nivel instituțional) au fost menționate de către formatorii implicați în procesul de consultare. Lista de mai jos este clasificată în ordinea importanței, în funcție de răspunsurile primite.

- **Legătura cu colegii:** formatorii beneficiază de asistența colegilor lor direcți, atunci când se stabilește un climat de lucru pozitiv și o cultură a sprijinului pentru a discuta liber provocările muncii lor.

- **Parteneriate cu mediul academic:** Programele de formare pot beneficia de sprijinul unei echipe universitare, în ceea ce privește conținutul și metodele de formare. Această cooperare va aduce beneficii și practicienilor care simt un decalaj mare între literatura existentă și problemele de practică de zi cu zi. Strategia ideală este de a avea o echipă universitară ca partener permanent în rețeaua (locală sau națională) de programe, astfel încât practicile, politicile, formarea și cercetarea să poată fi decise și desfășurate în cooperare reciprocă. Mai exact, un mediu academic ar putea contribui la instruire cu:

- Înțelegerea cunoștințelor teoretice despre istoria RJ; locul justiției restaurative într-o serie de teorii normative; relația dintre justiția restaurativă și justiția penală / legea; implementarea teoriilor și strategiilor justiției restaurative; funcția socială / politică și capcanele justiției restaurative.

- Cunoștințe legate de rezultatele cercetărilor empirice privind justiția restaurativă (impactul asupra infractorilor, victimelor și comunității, rentabilitate, procesele de selecție și recomandare, coduri etice).

- Construirea de instrumente pentru monitorizare și (auto) evaluare, care sunt sarcini care ar putea face parte dintr-un program de formare, și pe dezvoltarea unui instrument pentru a evalua (eficacitatea) unui program de formare.

- Furnizarea de expertiză didactică sau pedagogică pentru proiectarea și implementarea unui program de formare RJ, de exemplu prin intervenția cu pregătirea practică a abilităților.

---

¹³Ivo Aertsen (Belgia), David Moore (Australia) și Howard Zehr (SUA) au aprofundat acest punct de stabilire a unei bune cooperări între practică și mediul academic. Toate interviurile vor fi disponibile pe site-ul MEDIAREJ în toamna anului 2021.

Evaluarea și cercetarea nu sunt doar o sarcină pentru institutele de cercetare și universități, ci se așteaptă acum din ce în ce mai mult și din partea practicienilor - cel puțin pentru a contribui la cercetare și pentru a co-crea cunoștințe ... În cele din urmă va sprijini creșterea „practicantului reflexiv”.

Ivo Aertsen, Belgia

Există o valoare într-un astfel de link. În opinia mea, obiectivele principale ar trebui să fie actualizarea practicienilor cu privire la implicațiile aplicate ale cercetării, cercetarea celor mai bune practici, ajutarea practicienilor să se bazeze pe principiile, valorile și cadrul conceptual al RJ și încurajarea practicienilor să-și echilibreze entuziasmul pentru teren și lucreți cu o perspectivă critică. Dezavantajul unei astfel de legături este că academicienii pot aduce o abordare prea academică și abstractă. Este important să găsiți o modalitate de a menține un echilibru între universitari și practică.

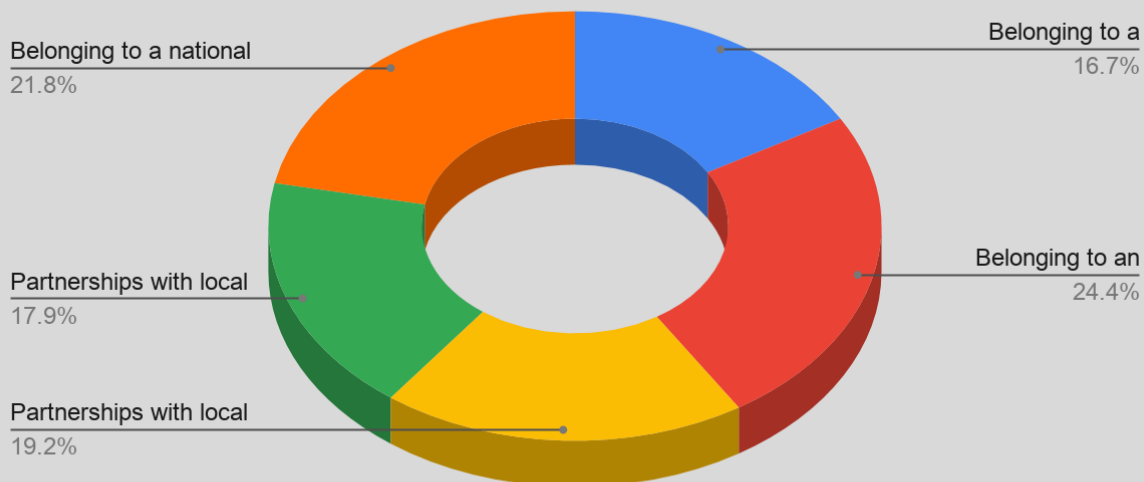
Howard Zehr, SUA

- **Rețele locale:** organizațiile și instituțiile (cum ar fi ONG-urile, școlile, închisorile, municipalitățile) ar putea sprijini formatorii din cauza domeniului lor de lucru și a contactului cu grupuri țintă specifice, prin diseminarea formării sau prin oferirea de locuri de găzduire.
- **Rețele naționale:** la nivel național, formatorii pot găsi oportunități de acces la diferite resurse, cum ar fi finanțarea, invitația la evenimente sau noi comisii de formare (de exemplu, în cadrul sistemului de justiție penală).
- **Rețele internaționale:** formatorii pot fi inspirați și pot primi noi oportunități de lucru prin participarea activă la activitățile rețelelor internaționale care lucrează în domeniul justiției restaurative (de exemplu, EFRJ) și în domeniile conexe. În practică, aceasta include rolul în grupurile de lucru, participarea la conferințe și seminarii și cooperarea în proiecte europene.

EFRJ și alte rețele internaționale au fost menționate ca principala sursă de inspirație (a se vedea 7.2.4.).

WHAT ARE THE MOST USEFUL NETWORKS FOR THE RJ TRAINER?

Răspunsuri din sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

Cred că un facilitator în procesele de restaurare trebuie să bea din diferite surse, locuri și medii. Experiența nu se află într-un singur loc, ci în viața însăși.

Julián Ríos, Spania

7.2.4. Surse de inspirație

Această secțiune reflectă numeroasele și diverse surse de inspirație pentru formatori și practicieni în domeniul RJ. Lista de mai jos indică, așa cum sa văzut deja în alte secțiuni ale acestui manual, faptul că domeniul RJ este mai degrabă interdisciplinar.

Este „igienic” existențial, intelectual și profesional, din când în când, să-ți schimbi mediul de funcționare și obiectul de interes și, dacă este posibil (dar din păcate acest lucru este mult mai puțin posibil), să-ți schimbi locul de viață; dacă nu puteți, cel puțin schimbați ce puteți: este important să suprascrieți acest hard disk intern și să încărcați mai multe date.

Un număr mare de respondenți au menționat că primesc inspirație pentru formarea lor RJ dincolo de publicațiile RJ sau evenimentele RJ. De exemplu, dezvoltă noi idei creative prin:

- fiind curios cu privire la alte subiecte sau domenii profesionale care pot fi apropiate de justiția restaurativă (de exemplu, lucrul la introspecție personală, psihologie, victimologie, mișcări sociale, comunitate).
- formare continuă.
- citirea, vizionarea și ascultarea resurselor culturale care nu sunt specifice justiției restaurative în sine (de exemplu, filme, romane, muzică, podcast-uri).
- călătoria lor personală și toate experiențele pe care le-au trăit (de exemplu, copilărie, foste locuri de muncă, personalități inspiraționale).

Toți participanții sunt de acord că o mare sursă de inspirație vine de la colegii lor (inclusiv co-formatori și co-facilitatori) și chiar de la studenți și de la cursanții cursurilor lor, deoarece își apără ideea că în timpul procesului de învățare restaurativă formatorul nu ar trebui să fie centru și trebuie să fie umil și dispus să învețe din cunoștințele și experiența altora.²

În formarea formatorilor, este ca și cum fiecare ar fi o bucată dintr-un mozaic, fiecare piesă este unică și utilă pentru compunerea unui întreg.

Leonardo Lenzi, Italia

² Mai multe informații despre modul în care formatorul ar trebui să se vadă pe sine ca student și să împărtășească învățarea pot fi găsite în revizuirea literaturii în pagina 11.

Unele dintre cele mai menționate surse, cum ar fi instruirea, publicațiile și organizațiile, colectate în timpul procesului de consultare sunt enumerate în setul de resurse (vezi pag. 60). Unele experiențe personale unice menționate au fost legate de **participarea lor la evenimente internaționale** sau alte activități organizate de organizații de rețea (de exemplu, EFRJ; Center for Nonviolent Communication; Transformative Justice Australia; UK Restorative Justice Council). Alții s-au referit la **cooperarea lor cu universități** și cercetători specifici. În ceea ce privește **autorii, formatorii și practicienii** din domeniul RJ, mai mulți respondenți au menționat că el / ea s-a inspirat din:

- Tim Chapman (Irlanda de Nord);
- Howard Zehr (SUA);
- John Braithwaite (Australia); Jaqueline Morineau (Franța); Martin Wright (Marea Britanie);
- Adolfo Ceretti (Italia); Belinda Hopkins (Marea Britanie); Marian Liebmann (Marea Britanie); Daniel Van Ness (SUA); Ted Wachtel (SUA);
- Dominic Barter (Brazilia); Nils Christie (Norvegia); Ivo Lizzola (Italia); Maria Rosa Mondini (Italia); Claudia Mazzucato (Italia), Patrizia Patrizi (Italia); Kay Pranis (Canada); Marg Thorsborne (Australia).

7.3. Programul de instruire

Acest capitol evidențiază constatările procesului de consultare cu privire la conținutul (6.3.1), metodele (6.3.2), implementarea (6.3.3) și evaluarea (6.3.4) a instruirii pentru formatorii RJ. În jurul acestor trei domenii cheie, respondenților li sa cerut să reflecteze asupra criteriilor minime și a celor mai bune practici care ar putea asigura că cursurile de formare își ating obiectivele pedagogice.

---

¹⁶ Lista personalităților este ordonată în funcție de numărul de respondenți care i-au menționat numele ca sursă de inspirație. Atunci când mai multe nume sunt enumerate în același rând, este pentru că au fost menționate de un număr egal de respondenți (atunci se alege ordinea alfabetică după nume).

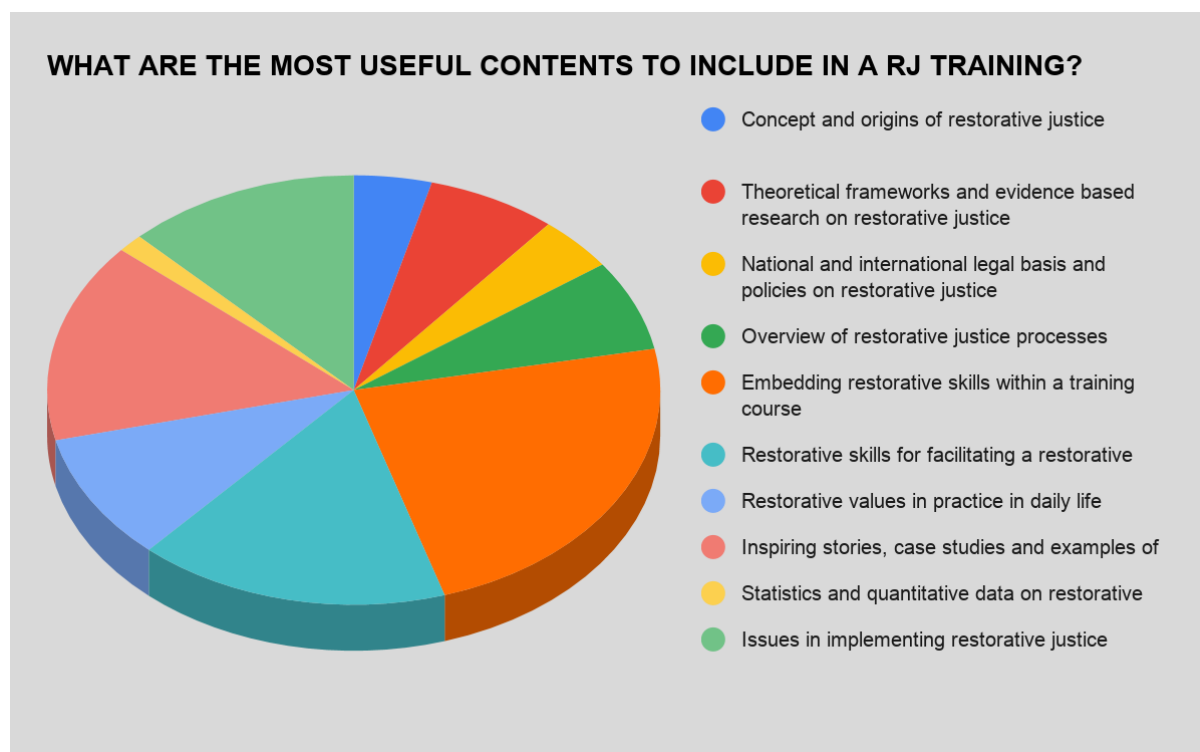
7.3.1. Continut

Această secțiune listează conținutul considerat util într-un training pentru formatorii de RJ. Uneori, respondenții pot avea, de asemenea, conținut propus, care este necesar pentru instruirea practicienilor RJ. Ca regulă generală, conținutul poate fi planificat într-un mod modest pentru a evita pierderea atenției din partea participanților și pentru a vă asigura că subiectele importante sunt bine înțelese și integrate în procesul de învățare.

Este de la sine înțeles că programul de formare va diferi de la grup la grup. Dar instruirea se va concentra întotdeauna pe atitudini, cunoștințe și abilități.

Ivo Aertsen, Belgia

În sondajul online, respondenții ar putea alege dintre primele zece subiecte pentru transferul cunoștințelor și abilităților RJ către formatori.

Răspunsuri din sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

¹⁷ În timpul discuției Focus Group, un participant a menționat că David Kolb, psiholog, a expus un model spunând că oamenii rețin doar 15% din ceea ce aud și 20% din ceea ce observă.

Mai jos, este prezentată o listă de conținuturi suplimentare propuse în timpul procesului de consultare ca cheie pentru formarea în justiția restaurativă:

- Abilități interpersonale necesare pentru a preda dimensiunea emoțională a conflictului și pentru a dezvolta conștiința de sine care va ajuta la evitarea prejudecăților la practicarea sau instruirea justiției restaurative.

- Abilitățile de comunicare pentru încurajarea dialogului în timpul unei întâlniri RJ sunt abilități practice practice, de asemenea, pentru furnizarea de instruire.

- Abilități de management și implementare pentru cei care vor avea un coordonator sau o funcție de conducere în programul de formare RJ.

- Reflecții cu privire la atitudinile față de infracțiuni și pedepse, mai ales atunci când instruirea se referă la utilizarea justiției restaurative sau la mediere în dosarele justiției penale.

- Reflecții despre siguranță (ale părților și ale facilitatorilor / mediatorilor), în special ce trebuie făcut în diferite tipuri de urgențe, în special pentru instruirea dedicată utilizării justiției restaurative în cazuri complexe.

- Unele conținuturi despre criminologie și victimologie pot servi pentru o abordare mai aprofundată a justiției restaurative.

Cercetarea nu este ceva care ar trebui rezervat universităților sau institutelor de cercetare, dar ar trebui să facă parte din fiecare profesionist sau organizație din domeniul justiției restaurative, cel puțin într-un fel și într-o anumită măsură. Aceasta este o responsabilitate imensă pentru organizațiile de justiție restaurativă (umbrelă), precum și pentru formatorii de justiție restaurativă. Dacă nu includem rezultatele cercetărilor, metodologiile de cercetare și perspectivele teoretice în programele noastre de formare, riscăm să devenim „pietre de rulare”, neștiind unde ne îndreptăm, nu știm locul nostru în contexte instituționale și societale mai largi.

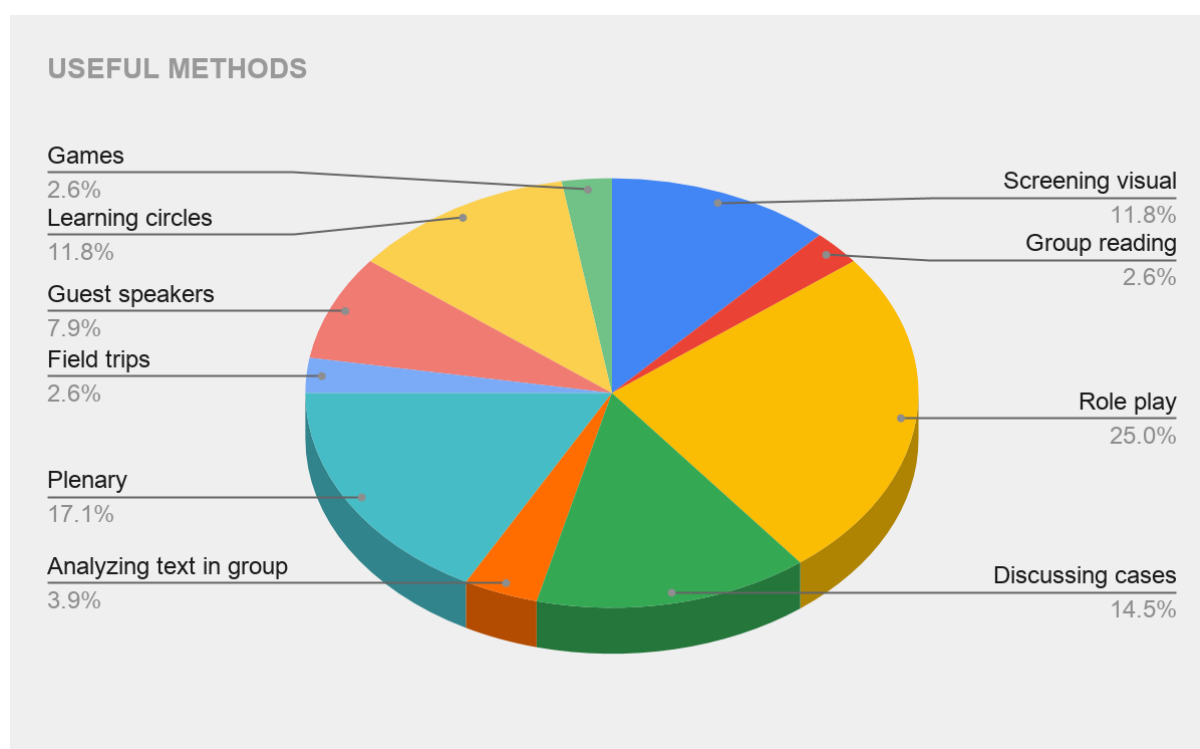
Ivo Aertsen, Belgia

7.3.2. Metode

La formare, folosesc o mulțime de videoclipuri promovate de EFRJ care vă permit să activați partea emoțională, să promovați imediat contactul cu valorile și principiile justiției restaurative, să depășiți unele viziuni prejudiciabile

Patrizia Patrizi, Italia

Abilitățile RJ nu pot fi învățate cu ușurință doar urmând instrucțiunile instructorului și, prin urmare, metodele ar trebui să ofere, de asemenea, un cadru stagiatorilor în care să poată dezvolta și aplica în continuare aceste abilități. Metodele de instruire trebuie să fie capabile să stimuleze reflecția, să sporească cunoștințele și să pună în aplicare aceste cunoștințe cu o atitudine restaurativă. Prin urmare, activitatea instructorului ar trebui să aibă ca scop îmbunătățirea resurselor participanților, atât în ceea ce privește justiția restaurativă, cât și metodele de formare.

Răspunsuri din sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

7.3.3. Implementarea

Cum ar arăta faza ideală de implementare? Există un format optim, numărul de ore, mediul, numărul de formatori etc.?

În ceea ce privește implementarea (de exemplu, formatul, numărul de ore, mediul, numărul de formatori), respondenții au avut puncte de vedere diferite.

Durata instruirii va depinde de format (față în față, online sau mixt), deși nu există un număr specific de ore necesare pentru acest tip de instruire (deși 16h-24h pare a fi un format popular). Sesiunile de instruire online ar trebui să fie mai scurte decât sesiunile față în față planificate inițial, deoarece s-a dovedit că această configurație virtuală este mai drenantă decât altele.

Din moment ce trăim într-o lume digitalizată, pierdem ceva foarte important în comunicarea umană, nevăzându-i pe ceilalți în fața vieții reale. Fața celuilalt este un remediu important.

Siri Kemeny, Norvegia

În general, formatorii de justiție restaurativă preferă **formatul față în față**, deoarece conexiunea cu participanții și sentimentul de comunitate într-un mediu de învățare restaurativă sunt cruciale și nu pot fi realizate cu ușurință printr-un cadru online. O **versiune combinată** bună ar putea fi aceea de a dedica părțile care pot fi învățate acasă pentru învățarea online și apoi de a dedica plenele și sesiunile față în față pentru o învățare mai experiențială.

Cu câteva zile înainte de începerea sesiunii de formare (cu cel puțin o săptămână înainte), instructorul ar trebui să trimită participanților o listă de lectură, o broșură sau alte forme de materiale pentru a se pregăti pentru sesiunea de învățare. Un exemplu ar putea fi planificarea a câteva ore de teorie livrată online, inclusiv baza legală și politica.

De asemenea, înainte de a începe sesiunile de instruire, este important ca instructorul să se uite la fundalul cursanților, nevoile lor specifice, abilitățile și experiența anterioară. Acest lucru îl va ajuta pe instructor să adapteze conținutul programului la publicul specific.

Îmi place să adopt o abordare informală relaxată, care permite oamenilor să participe activ la învățarea lor. Am amestecat muzică, videoclipuri, activități fizice care au obiective de învățare, informații scurte despre concepte și abilități, povești din practica mea, citate de la scriitori, poeți și cântăreți, grupuri mici pentru a exersa abilități sau **pentru a reflecta asupra conceptelor și valorilor etc.**

Tim Chapman, Irlanda de Nord

Pentru a intra frumos într-un mediu sigur și pentru a promova implicarea de sine, este recomandat să începeți sesiunea cu un cerc pentru a afla mai multe despre gândurile, emoțiile și așteptările participantului. . Aceasta poate fi folosită și ca rutină pentru închiderea sesiunii. În timpul primului cerc, participanților li se poate cere să vorbească despre așteptările lor cu privire la antrenament și în timpul cercului de închidere li se poate cere să împărtășească gânduri despre programul la care au participat.

Instruirea ar trebui să fie interactivă, participativă și deschisă la multe întrebări critice. Utilizarea exercițiilor și a sesiunilor de breakout este necesară pentru a asigura interactivitatea, în timp ce utilizarea studiilor de caz și a jocurilor de rol încurajează interacțiunile relaționale și emoționale prin experimentare. Această implicare în sine va permite oamenilor să se exprime, să-și facă față opiniilor, să-și proceseze sentimentele în grup și prin intermediul grupului.

În timpul și după instruire, este recomandabil să se garanteze în continuare spații pentru supravegherea și revizuirea instrumentelor achiziționate, de asemenea, încurajând înființarea de grupuri de lucru și acordând teme participanților după fiecare sesiune.

În ceea ce privește instrumentele tehnologice utile pentru instruirea, există unele diferențe între formatele online și cele față în față. În majoritatea cazurilor, aceste instrumente servesc ambele formate:

- Videoclipuri, filme și documentare;
- Muzica;
- Cărți și basme;
- Cazuri prezentate de instructor și cazuri aduse de stagiar;
- Prospecte;
- Prezentare interactivă bună (de exemplu, PowerPoint, Prezi).

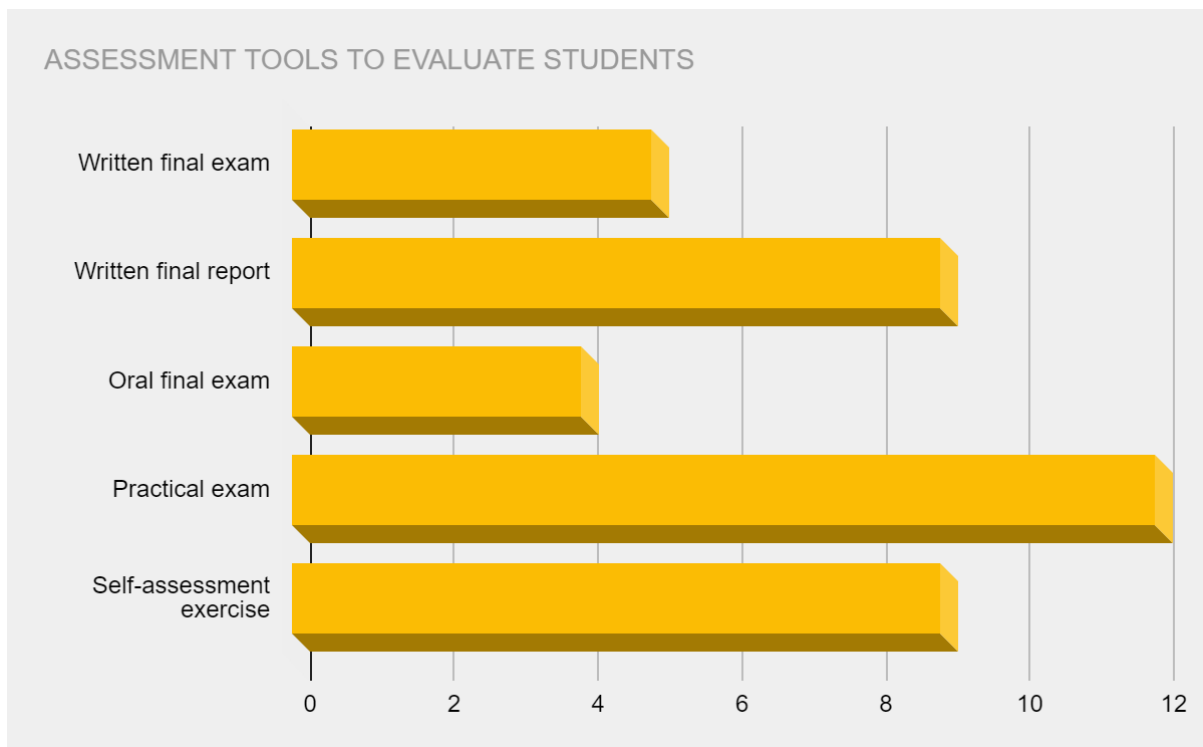
La sfârșitul perioadei de formare este recomandată, de asemenea, o evaluare a cunoștințelor și competențelor, mai ales dacă instruirea oferă opțiunea de acreditare.

7.3.4. Instrumente de evaluare

Participanții la sondajul online au fost rugați să menționeze diferite instrumente de evaluare pe care le folosesc în timpul instruirii lor în ceea ce privește cunoștințele dobândite de elevi și performanțele proprii ale instructorului.

Cum evaluăm cursanții?

Graficul de mai jos prezintă instrumentele de evaluare preferate, conform respondenților sondajului online.

Răspunsuri din sondajul online al proiectului MEDIAREJ.

Comentarii suplimentare sunt enumerate mai jos:

- Un eseu scris poate fi folosit pentru a arăta cum gândește o persoană și pune în practică noțiunile, în timp ce un examen oral demonstrează dacă persoana este pregătită și are abilitățile necesare pentru a deveni trainer.
- Observarea (în timp ce practică sau se antrenează) poate servi la evaluarea persoanei în timpul îndeplinirii îndatoririi.

Am preferat (mai degrabă decât să implementăm o evaluare pentru participanți) modul de a lucra împreună, alături, în care participantul crește împreună cu cel mai în vârstă care are experiență: este un pasaj al experienței și transmiterea experienței.

Leonardo Lenzi, Italia

Cum se evaluează formatorul și pregătirea?

Sugestiile de mai jos servesc studenților să evalueze formatorul, dar și formatorul să evalueze munca depusă:

- Un chestionar (online) este trimis în mod normal participanților la sfârșitul cursului. Include întrebări (poate cu scări likert) despre conținutul instruirii, metodele, implicarea personală, formatorul, utilizarea viitoare a instruirii și nevoile și întrebările emergente.
- Un proces de autoevaluare poate fi realizat de către formator ca un fel de călătorie personală care îi menține mintea reflexivă activă. Această evaluare este utilă pentru ca formatorul să reflecte asupra problemelor cu care se confruntă în timpul antrenamentului, conflictelor interioare, conflictelor relaționale, reacțiilor emoționale și să poată face distincția între ceea ce este bagajul său emoțional și ceea ce aparține cursanților (sau părților) .

Oricine este instruit în metodele de ascultare și comunicare și care a suferit, ceea ce este esențial, munca terapeutică a propriilor conflicte, va fi calificat la un anumit nivel pentru a face față problemelor legate de procesele de restaurare.

Julián Ríos, Spania

Este foarte relevant faptul că formatorii continuă să lucreze la ei înșiși ca antrenament **personal. Un antrenor trebuie să se cunoască foarte bine pe el sau pe sine.**

Patrizia Patrizi, Italia

Este o călătorie de autocunoaștere, care cu siguranță nu se termină niciodată.

Jacqueline Morineau, Franța

Cum se procedează cu supravegherea post-instruire și se evaluează abilitățile în practică?

18 Citiți mai multe despre acest subiect în revizuirea literaturii, secțiunea „Conștientizare de sine” la pagina 20 și în interviurile cu Julián Ríos, Patrizia Patrizi și Siri Kemeny care vor fi publicate pe site-ul MEDIAREJ în octombrie 2021.

Unii respondenți ai procesului de consultare au subliniat importanța mentoratului și monitorizării după finalizarea instruirii RJ, argumentând că, fără o astfel de urmărire, formatorul nu poate ști dacă cunoștințele și abilitățile dobândite în timpul instruirii sunt bine puse în aplicare. În plus, cursanții pot fi descurajați fără sprijinul și mediul adecvat.

8. KIT DE RESURSE PENTRU FORMATORI

This resource kit collects some of the suggestions proposed in the consultation process.

8.1. Publicații și materiale virtuale

[UNODC University Module Series](#): Module 8, Restorative Justice.

[UNODC Education for Justice Initiative](#) (E4J)

UNODC (2020) [UNODC Handbook on RJ Programmes](#), second edition, Criminal Justice Handbook Series. Viena. United Nations

Lindsey Pointer & Kathleen McGoey (2021) [Restorative Teaching Tools](#) (Website)

Horstman, F. (2020) [Step Inside the Circle](#). Compassion Prison Project (video).

McCold, P. (1996) *Restorative Justice: The Role of the Community*. In, Burt Galaway and Joe Hudson, eds., *Restorative Justice: International Perspectives*. Monsey, New York: Criminal Justice Press. Pp. 85-101.

Pointer, L. et al. (2020) *The Little Book of Restorative Teaching Tools: Games, Activities, and Simulations for Understanding Restorative Justice Practices*. Good Books.

Pranis, K. (2005). *Little Book of Circle Processes*. New York: Good Books.

Rossner, M. (2013). *Just Emotions*. Clarendon Studies in Criminology.

Umbreit, M. (2000). *The Handbook of Victim Offender Mediation: An Essential Guide to Practice and Research*. Jossey-Bass

Wright, M. (2002). The paradigm of Restorative Justice. VOMA Connections.

8.2. Programe de instruire

Această listă scurtă de organizații / instituții care oferă, începând de astăzi, programe de instruire în justiția restaurativă au fost menționate în timpul procesului de consultare. Unii dintre formatorii acestor programe au fost, de asemenea, intervievați / consultați pentru această parte a proiectului.

- **Programul de formare al Forumului european pentru justiția restaurativă** și baza de date cu programe academice / didactice existente actualizate în Europa și dincolo.
- **Transforming Conflict** (UK) of Belinda Hopkins
- **Restorative Justice Council (UK)** Training Programmes
- **International Institute of Restorative Practices** Training programmes
- **University of Strathclyde** (UK) [Restorative Justice & Practices: Essential Skills Course](#) delivered by Tim Chapman
- **The Humanities and Social Science Department of the University of Sassari (Italy)** Master in “Restorative Justice and Mediation for the well-being of people and communities”.
- **Janet Clark (UK)** Practitioner Training Course

9. CONCLUZII SI RECOMANDARI

Această listă (neexhaustivă) de concluzii și recomandări trage atât din procesul de revizuire a literaturii, cât și din procesul de consultare.

Formare profesională și educațională a formatorilor

- Nu este necesară o pregătire academică specifică pentru a deveni instructor RJ. Cu toate acestea, experiența ca practicant RJ este importantă pentru a fi autentic și credibil în această lucrare.

- Învățarea continuă și studiul personal trebuie să fie un proces continuu pentru formator, precum și participarea la conferințe și experiențe interdisciplinare care se referă la alte domenii. Formarea pentru formatorii de RJ poate include cursuri de abilități mai convenționale (de exemplu, despre predare, despre psihologia învățării), instruire specifică pe tema care urmează să fie abordată în cadrul formării (de exemplu, infracțiuni de ură, violență sexuală) și posibil participarea ca stagiar același curs care urmează să fie predat ca antrenor.

Competențe relaționale și tehnice ale formatorilor³

- Formatorii trebuie să practice ceea ce predică, ceea ce înseamnă că trebuie să exemplifice valorile restaurative care ar trebui încorporate în practică și să sprijine cursanții în găsirea „părții lor restauratoare”.

- Formatorii trebuie să se descentralizeze pentru a încuraja mai bine dialogul între participanți. Un sfat practic este să puneți o întrebare și să priviți în altă parte (așa cum se face în mediere) pentru a vă asigura că stagiarii vorbesc între ei, nu numai cu formatorul.

- Formatorii trebuie să ia în considerare publicul, condițiile și mediul în care lucrează oamenii, pentru a propune conținuturi și metode adaptate nevoilor stagiarelor și comisarului.

- Formatorii trebuie să aibă stiluri de comunicare inspirate pentru a oferi instruire distractivă, energică, interactivă și captivantă. Prezentările nu pot fi prea formale și îndepărtate și ar trebui să includă exerciții și povestiri.

RETEA DE FORMATORI

---

20 Așa cum s-a menționat mai sus, abilitățile relaționale se referă la abilitățile „moi”, iar cele tehnice la abilitățile „dure”

- Formatorii pot face parte din grupuri și rețele interdisciplinare pentru a se inspira, a spori cunoștințele și abilitățile și a coopera.

- Dacă este posibil, formatorii pot lucra în perechi pentru a se completa reciproc cunoștințele și abilitățile. Acest lucru este relevant și pentru formatorii juniori care pot învăța lucrând cu formatori seniori.

- Formatorii trebuie să fie conștienți de rolurile altor specialiști (de exemplu, psihoterapeuți, asistenți sociali, avocați) care pot fi invitați în timpul instruirii pentru a completa lacuna cu expertiza lor specifică.

Conținutul și metodele de instruire

- Formatorii nu ar trebui să încerce niciodată un exercițiu practic în antrenamentul lor dacă nu l-au practicat ei înșiși.

- Formatorii pot „privi din cutie” căutând inspirație în alte domenii, precum și în viața de zi cu zi, mai ales atunci când explică valorile restaurative.

- Cursanții își păstrează cel mai mult activitatea, astfel jocurile de rol și studiile de caz sunt mult mai eficiente în ceea ce privește obiectivele de învățare în comparație cu prezentările frontale și videoclipurile.

Implementarea și evaluarea instruirii

Instruirea poate avea loc în diferite formate (față în față, mixte, online) pentru a răspunde diferitelor nevoi ale stagiarilor și comisarilor. Față în față rămâne opțiunea preferată pentru exercițiile interactive și pentru crearea unui sentiment de comunitate.

- Instruirea trebuie să includă exerciții mai interactive, în loc de prezentări frontale, pentru a crea oportunități de învățare practică și experiențială.

- Pregătirea, precum și formatorul, pot fi evaluate de către elevi înșiși (printr-un formular de evaluare la sfârșitul cursului de formare), precum și de către formator (prin autoevaluare).

10. REFERINTE

- Bain, K. (2004). *What the best college teachers do*. Harvard University Press.
- Biffi, E ; Laxminarayan, M. (2014) *Accessibility and Initiation of Restorative Justice. A practical guide*, EFRJ.
- Braithwaite, J (2002) *Setting standards for restorative justice* The British Journal of Criminology, Volume 42, Issue 3, 1 June 2002, Pages 563–577
- Brouwer, E. (2006). *Assessment as gift: A vision*. In Educating Toward Wisdom. Alta Vista/SCSBC/NCSI.
- Carson, B.A; Bussler, D. (2013) *“Teaching Restorative Justice to Education and Criminal Justice Majors”* Contemporary Justice Review : CJR, vol. 16, no. 1, pp. 137–149.
- Delattre, R ; Willemsens, J (2003) *“Exchange of Training Models for Mediation Practitioners. Working towards the creation of European training models for practitioners and legal practitioners in relation to restorative justice practices.”* Final Report JAI/2003/AGIS/129
- Dugan, M (1996) *A Nested Theory of Conflict*. A leadership journal. Women in leadership - Sharing the vision. Volume 1.
- Dyck, D. (2006) *Reaching toward a structurally responsive training and practice of restorative justice* In, Dennis Sullivan and Larry Tifft editors, "Handbook of Restorative Justice" A Global Perspective. London and New York: Routledge. Taylor & Francis Group pp.527-543
- European Forum for Restorative Justice – EFRJ (2016). *Practice Guide for Restorative Justice Services. The Victims’ Directive: Challenges and opportunities for Restorative Justice*. Leuven: European Forum for Restorative Justice. <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2019-11/practice-guide-with-cover-page-for-website.pdf>.

European Forum for Restorative Justice – EFRJ (2018). *Connecting people to restore just relations: Practice guide on Values and Standards for restorative justice practices*. Leuven: European Forum for Restorative Justice, 2018.

European Forum for Restorative Justice (2019). Council of Europe Recommendation 2018 concerning Restorative Justice in Criminal Matters: A Briefing for Europe. Leuven, Belgium

Fine, S. M. (2018) *Teaching in the Restorative Window: Authenticity, Conviction, and Critical-Restorative Pedagogy in the Work of One Teacher-Leader*. Harvard Educational Review, vol. 88, no. 1, 2018, pp. 103–125.

Freire, P. (1990) *Pedagogy of the oppressed*. Texas: Penguin Books

Gilbert, M. J ; Schiff, M. & Cunliffe R. H. (2013) *Teaching restorative justice: developing a restorative andragogy for face-to-face, online and hybrid course modalities*, Contemporary Justice Review, 16:1, 43-69, DOI: 10.1080/10282580.2013.769305

Hooks, B (1994) *Teaching to Transgress. Education as the practice of freedom*. New York: Routledge.

Kagan, S (2009) *Cooperative Learning*. California: Kagan Cooperative Learning

Kitchen, S.E. (2013) *Restoring the professor and the students: a circle process and contemplative practices in a restorative justice seminar*, Contemporary Justice Review, 16:1, 28-42, DOI: 10.1080/10282580.2013.769307

Lage, M., Platt, G., & Treglia, M. (2000). *Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment*. The Journal of Economic Education, 31(1), 30-43. doi:10.2307/1183338

Morineau, J. (1998). *Lo spirito della mediazione*. Ed. FrancoAngeli.

Pointer, L. et al. (2020) *The Little Book of Restorative Teaching Tools: Games, Activities, and Simulations for Understanding Restorative Justice Practices*. New York: Good Books.

Stommel, J (2018/03/11). *How to ungrade*. Jesse Stommel.

<https://www.jessestommel.com/how-to-ungrade/>

Toews, B. (2013) *Toward a restorative justice pedagogy: reflections on teaching restorative justice in correctional facilities*, Contemporary Justice Review, 16:1, 6-27, DOI: 10.1080/10282580.2013.769308

Umbreit, M.S ; Lewis, T (2015) *Victim Offender Mediation Training Manual. A composite collection of training resource materials*. Center for Restorative Justice & Peacemaking. School of Social Work. University of Minnesota.

Zehr, H. (1990) *Changing lenses: A new focus for crime and justice*. Scottdale: Herald Press.

Zehr, H. (2002) *The little book of restorative justice*. New York: Good Books.

Instrumente internaționale privind justiția restaurativă

Directiva UE 2012/29 / UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a standardelor minime privind drepturile, sprijinul și protecția victimelor infracțiunilor.

Comisia Europeană (2014). Document orientativ Directiva victimelor. https://victimsupport.eu/activeapp/wp-content/uploads/2014/04/EC-Guidance-Document_Feb201411.pdf

Națiunilor Unite Economice și. Consiliul social (2002). Principii de bază privind utilizarea programelor de justiție restaurativă în materie penală. Viena: Biroul Națiunilor Unite.

Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate - UNODC (2020). Manual privind programele de justiție restaurativă: ediția a doua. Viena: Biroul Națiunilor Unite.

